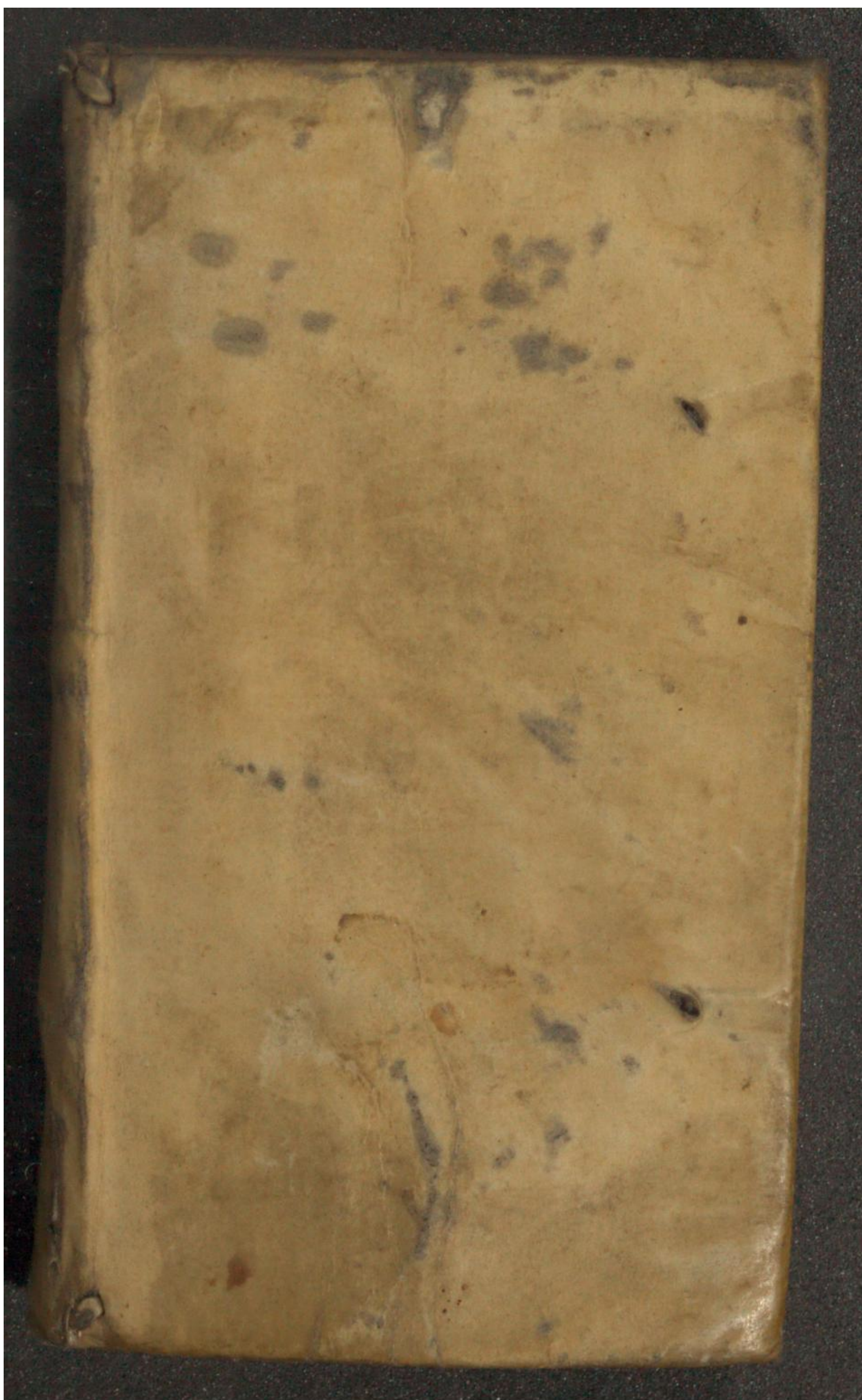
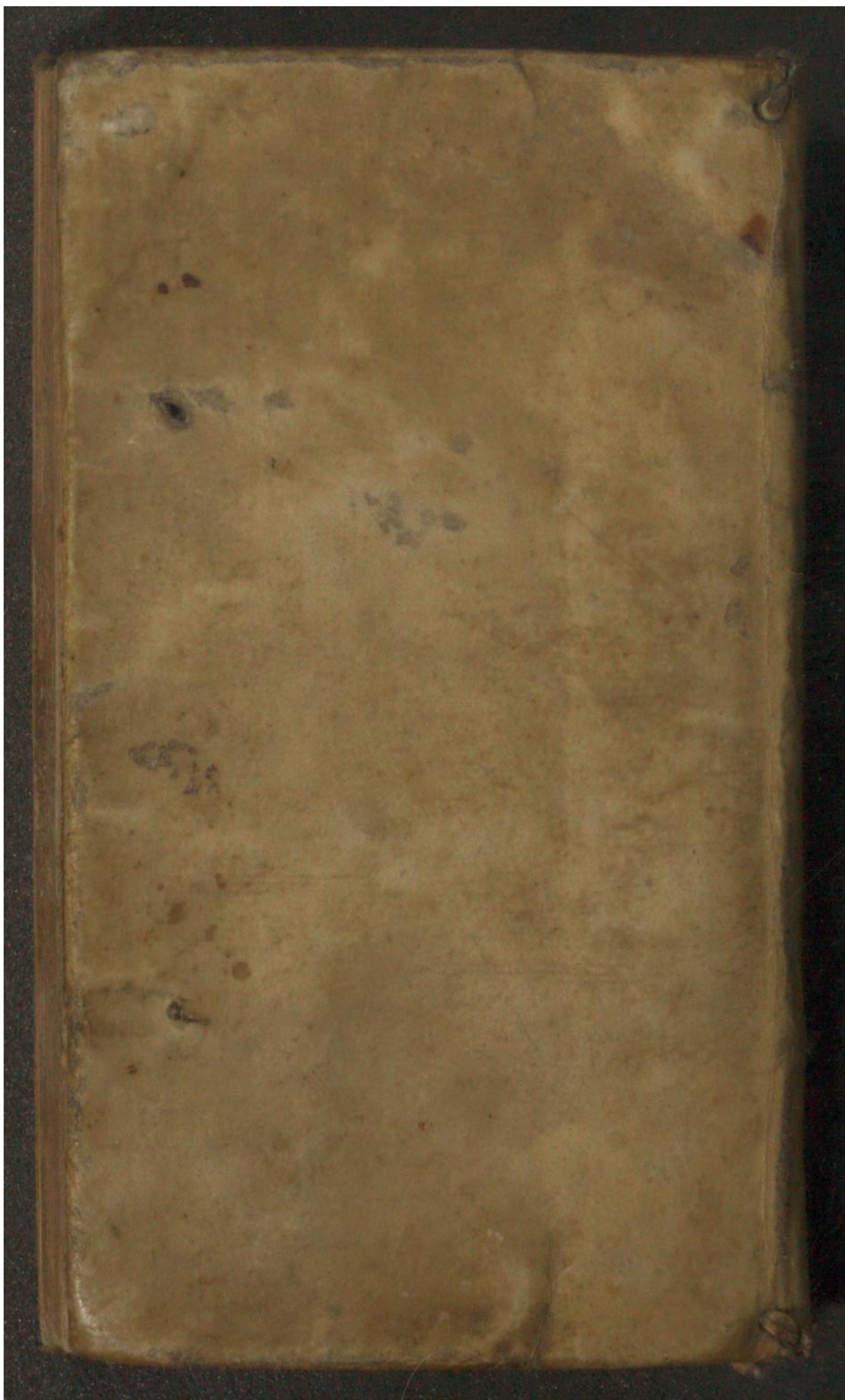

No. 630....

GEO. CHAS. BUCHANAN.

☆⊕✱☆⊕✱☆⊕✱☆

"AS IT IS ABOVE, SO IT IS BELOW."

[illegible]LVS PISO [illegible]VCLEATVS,

SIVE

OBSERVATIONES MEDICÆ PISONIS,

Studio ac opera

BERNHARDI LANGVVEDELII,
Phil. & Med. Doct. atque in Rep. patria
Hamburgensi Medici practici.

LVGD. BATAV.
Ex Officina Elzeviriorum,
cIↃ IↃ C XXXIX.

Illustrissimis ac Celsissimis Sacri Romani Imperii Principibus & Dominis,

D. IVLIO HENRICO,
D. FRANCISCO CAROLO,

Fratribus Germanis,

Ducibus Saxoniæ, Angriæ, VVestphaliæ, &c.

Dominis meis Clementissimis,

Salutem & perpetuam felicitatem.

NIHIL *est, Serenissimi Duces, Principes Clementissimi, in omnibus rebus humanis præclarius aut præstantius (eloquentiæ Parente attestante) quàm de Republica benè mereri. Nam eò (inquit) vitæ nostræ ratio transmittenda est, ut magnam nominis nostri famam ex maximis in*

Rempublicam meritis collatis posteris relinquamus. Id quod ulteriùs confirmat, dicendo, qui pro Republica vitam reddiderunt, nusquam mehercule illi mortem, quàm immortalitatem potiùs assecuti fuere. Hoc ipsum Generosi Romani, nec non Græci Heroës olim fortißimi, secum altiùs pensiculando, pro patriæ salute vitam tot periculis exponere haud dubitarunt. Quid enim M. Curtius Iuvenis bellicosus pro patriæ incolumitate recuperanda non præstitit? An non se ipsum pro dulci solo devovendo, equo exornato insidens armatus in specum toti urbi ruinam minitantem intrepido animo sese præcipitando, ab interitu vindicavit? Quid non Scipio Africanus in magnis Reipublicæ Romanæ angustiis, cum afflicta Cannensi clade urbs Romana nihil aliud, quàm præda Hannibalis videretur, peregit? Annon jurare omnes nusquam se relicturos patriam coëgit?

pieta-

pietatemq; non solùm ipse plenissimam exhibuit, sed etiam ex pectoribus aliorum abeuntem revocavit, atque adeò hostem prælio inito masculè profligavit? Quid Leonidas Spartanorum Rex? An non cum trecentis viris ad Thermopylas pro defensione Græciæ strenuè pugnans, patriæ incolumitati suæq; æternæ gloriæ consulēs, gloriosum finem sortitus est, ac perpetuam sibi gloriam, & nomen clarissimum reliquit? Hi prædicti Heroës bellicosi salutem patriæ ac civium supremam legem arbitrati sunt. Quocirca veneranda antiquitas Romana fidelibus patriæ conservatoribus illustria monumenta, & statuas egregiè fabrefactas memoriæ nunquam intermorituræ ergò erigi curavit, imò Patres patriæ ipsos salutare dignata fuit.

Cæterùm, quid ejusmodi commemorandis diutiùs immoror? Ad Illust. V.V. Celsitudines, non salutem unius

Reipub. populiq; supremam legem cum Romanis cogitantes, sed potiùs universæ Germaniæ, & Sacri Romani Imperii prosperitatem, atq; vigorem pristinum in pace aurea florentem, suo cordi ac curæ unicè ducentes, me converto. Vos Serenißimi Principes splendorem Germaniæ antiquum Martis nebulis densißimis hactenus obnubilatum radiis pacis, instar solis cuncta fœcundantis, denuò illustrare allaboratis.

Vos Illustrißimi Duces ingentem voraginem tunc temporis Romæ, nunc universæ Germaniæ interitum minitantem non Bellonæ armis implere, atque flammas in dies eructantes extinguere nitimini, quin potiùs excelso, atq; pacifico animo pacem diù exoptatam, ast (proh dolor!) etiamnum exulantem restabilire sedulò conamini. Hinc tot immensos labores, tot numerosos sumptus, tot itinera periculi plena, non sine summo bonorum corporis, ac fortu-

narum

narum diſpendio hactenùs ſuſcepiſtis, ſuſtinuiſtis. Succurrite, ſuccurrite Principes Clementiſsimi Germaniæ fermè agonizanti, non armorum ſtrepitu, ſed pacis balſamo, Bellonæ furentis alexipharmaco. Pergite, pergite (inquam) pugnare cum Leonida Spartano, non pro defenſione Græciæ, verùm pro libertate Sacri Romani Imperii. Nolite amore patriæ Germaniæ, atque pacis ſtudio adducti ampliùs permittere, ut Allemania olim laudatiſsima Heroina reliquis Imperiis formidabilis, nunc deſpicatiſsima, tanquam præda communis habeatur.

Sic Illuſtriſsimis V.V. Celſitudinibus meritò competet ſalutari Patres Germaniæ patriæ; quo titulo quondam Auguſtus cohoneſtabatur, cùm Senatus conſentiens cum populo Romano Auguſtum Patrem patriæ per Valerium Meſſalam conſalutaret. At verò lachrymans reſpondit his verbis: Compos

factus votorum meorum, Patres conscripti, quid habeo aliud Deos immortales precari, quàm ut hunc consensum vestrum ad ultimum vitæ finem mihi perferre liceat?

Nec divinare erit difficile, Illustrissimas V. V. Celsitudines respectu ardui pacis studii à quàm plurimis, præcipuè ab iniquis Censoribus, parùm gratitudinis assecuturas. Cæterùm, quid illorum iniquitatem & ingratitudinem moramini? Præstat, Serenissimi Principes, ut Illustrißima vestra fama & antiquißimæ domûs Saxoniæ splendor, cum fructibus pacis ùberrimis ad gratam posteritatem pertranseat, atque hoc pacto æternam gloriam consequamini, quàm ut aliorum sive æmulatione atque invidiâ, sive turpi ingratitudine, à tam arduo opere laudabiliter incepto deterreamini.

Hæc & similia animo meo sæpiùs volvendo ac revolvendo, cæpi mecum meditari,

meditari, quomodo & ego pro ingenii mei modulo de Republica literaria ad barbariem ferè hoc ſeculo exulceratiſſimo inclinante benè demereri poſſem, lucubratiunculas videlicet meas qualeſcunque gratæ poſteritati tranſmittendo. Quibus anſam præbuit Auctor præſens, qui tractatum de morbis à ſeroſa colluvie ut plurimùm ſcaturientibus ingeniosè ſatis conſcripſit. Hunc ipſum aliquoties perluſtrando, non aliena à morbis, ſcorbuto, nimirùm, hydrope, & ejus generis huic regioni familiaribus ac partim endemiis, tractâſſe obſervavi. Proinde ſcriptum hoc aliàs profundè doctum, ſed nonnullis involutum & obſcurum apparens, luce dignum judicans, auſus fui enucleare, in certas adſertiones ſive concluſiones redigendo, & rationibus ex Authore deſumptis ſtabiliendo. At verò haud defuturos ſciolos ſcio, qui hoſce labores ſint carpturi ac ſuggillaturi. Idcirco

hoc qualecunque opuſculum Medicum Illuſtriß. V.V. Celſitudinibus, non ſolùm patrocinii implorandi causâ humilimè dedico, conſecro & offero, ſed etiam ad humilimam obſervantiam, atq; animi devotionẽ declarandam erga univerſos & ſingulos Illuſt. Saxoniæ Duces, inprimis autem erga Sereniſſimum Principem ac Dominum Dn. IVLIVM HENRICVM (*cujus Illuſtriſſima Celſitudo ſanitatem corporis præſentem ſui conſervãdam, & labefactatam divinâ ope recuperandam meæ fidei concredidit;) ſubmiſſè rogans, ut Illuſtriſſimæ V.V. Celſitudines hunc tractatum ſereno vultu accipere, meq; ulteriori clementiâ proſequi gratiosè dignemini.*

Quod ſupereſt, Iehova ter Opt. Max. omnium bonorum largitor, & ſummus pacis director, omnium Sereniſſimorum Principum corda ad pacis conſpirationem dirigat, ut cuncta in Divini nominis

minis ſui gloriam vergant, quô concordiæ vinculo arctè colligata, tandem in ſtatu tranquillo vitam civiliter beatam tranſigere liceat. Interea Illuſtriſſimis V.V. Celſitudinibus ſub felicibus novi anni auſpiciis largam benedictionem Divinam cum ſalute tandem æviterna animo devoto comprecor. Dab. Hamburgi ſub ipſis novi Anni MDC XXXIX *auſpiciis.*

Ill.matum V.V.arum

Celſitud.

Devotiſſimus cultor

BERNHARDVS
LANGVVEDEL, D.

PRO-

PROLOQVIVM ad benevolum & ingeniosum Lectorem.

Ut tibi, benevole Lector, constare possit, qualis extiterit Carolus Piso, sic habeto. Prædictus Piso fuit Doctor Parisinus, Consiliarius ac Cubicularius Medicus HENRICI II. Serenissimi Ducis Lotharingiæ &c. Decanus facultatis Medicæ Academiæ Pontanæ, & Dominus de Champel. Ipsius observationes atq; consilia de prætervisis hactenùs morbis affectibusque præter naturam ab aqua, seu serosa colluvie & diluvie ortis, impressæ extant Ponte ad Monticulum Anno 1618.

Quamvis autem Carolus Piso acutissimi ingenii & eximii judicii scriptor sit adeò nervosus, ut in

in propria ſententia defendenda vix quidpiam deſiderari queat, imò operationes mentis ſereniores atque altiorem requirat indaginem; nihilominùs tamen concluſiones certis rationibus ſtabilitas inde decerpere operæ pretium duxi: exiſtimans hunc tractatum uti cognitioni quam plurium morborum ob veram cauſam continentem; ita etiam inprimis Scorbuti huic regioni endemii apprimè quadrare, non parum lucis atque emolumenti adferendo; etſi Author ipſe morbum prenominatum, ſtomacacen & ſcelotyrben puta, veluti nationi Lotharingicæ minùs familiarem, ſicco preterire pede viſus ſit; attamen illius hiſtoria abundè cognoſci poteſt ex tumoribus lienis aquoſis, quorum fit mentio in declaratione concluſionis 52.

Quo-

Quocircà Pisonis Observationes plerorumque morborum à serosa colluvie ortum trahentium in formam adsertionum redactas tibi exhibeo. Parodoxas quidem & à vulgatissimis ac sæpiùs decantatis Medicorum tum veterum, tum recentiorum placitis alienas fateri licet; veruntamen (si res rectæ rationis trutina exactè ponderanda venit) suis demonstrationibus haudquaquam destitutas animadvertes. Nam in illis singulare ingenii Medici acumen, judicii præcellentia atque styli eminentia manifestè elucescunt. Non enim aliena, sed ex Palladis arce, cerebro, nempe, ingenioso quotidianis observationibus confirmato, deprõpta chartis consignavit, nec cum servilibus aut puerilibus ingeniis humi semper repere, & cum astragalis

tantùm

tantùm Galenicis ita ludere placuit, quin Divinæ particulam auræ altiùs elevando, res Medicas ſublimioris contemplationis proponere ſtatuerit. Quapropter Piſonem hunc enucleatũ (in defectu veterũ exemplarium) boni conſule, perlege & dextrè judica.

PARÆNESIS AD Criticos curioſos.

Forſitan vos Critici, qui nodum in ſcirpo quæritis, me inſimulabitis obſcuritatis ratione verborum quorundam obſoletorum atque Plautinum idioma redolentium. Verùm enimverò nolo vos ignorare, quod verba ipſius Auctoris retinendo quippiam mutare nefas duxerim. Si itaq; bellum Grammaticale adornare vobis arriſerit, cum ipſo Piſone anteſignano, non mecum dimicare pergite. Interim ſedulò caveatis, ne rebus relictis

in ver-

in verbis consenescatis, atque ex Criticis otiosis Cretenses malitiosi evadatis. Hisce valete ac resipiscite.

DEHORTATIO AD Momum cavillatorem.

Video videre non modò dentes tuos plus quàm Theoninos micantes, quibus aliorum dicta scriptave arrodere soles; verùm etiam sibilos audire viperinos, aliorũ dogmata sana virulento spiritu conspurcando. Cæterùm Mome nihil quippiam tibi novi ac inusitati, quandoquidem antiquum semper obtines; nec tibi, sed æquis & sinceris æstimatoribus hæc enucleata sunto. Interea pro maledica lingua refrænanda saniorem tibi mentem reprecor. Quod si maledicẽdo insanire perrexeris, te hisce pisis excorticatis, sive nucleis Pisonianis indignum judicans, cortices tuos nugis, mendaciis atq; calumniis refertos tibi arrodere permitto.

Σιω

Συν Θεῷ,

PHYSICO-PATHOLOGICÆ

Conclusiones LXXII CAROLI PISONIS, firmis ejusdem argumentis stabilitæ, & ex proprio ipsius tractatu de morbis à serosa colluvie depromptæ.

I.

Plenitudo serosa plerorumq; affectuum est fomes & causa materialis.

1. VIA in omnibus in universum non tantùm ægrotis, sed etiam neutris, imò sanis cujuscunque temperaturæ, sexûs aut ætatis, & quovis anni tempore, dejectiones, quocunque modo succedant, aqueæ ferè sunt ex prædomi-

nio

nio,& ſeroſam colluviem præ ſe ferunt, licèt reliquiis fecum conſpurcatam, quæ dejectiones Hippocrati dicuntur ὑποχωρήματα ὑδατόχλωρα.

2. Quia pleræque criſes per ſudorem aut per urinas copioſas, pariterque cum ſpuitione largâ, aut vomitu aqueo perficiuntur.

3. His & ſimilibus experimentis inductus magnus Hippocrates, omnes morbos ab aqua & bile naſci prodidit lib. de aëre, aq. & loc. Siquidem ſerum paſſim bili immixtum in vaſis redundat. Quin idem tantum momenti in corporis exercitatione ad tuendam ſanitatem poſuit, ut inevitabilem eſſe morborum neceſſitatem affirmarit, niſi congruus labor cibo potuique acceſſerit, lib.1.de Diæta.

Non aliter autem id præſtat, quàm, quia redundantem in toto ſeroſam attrahit abſumitque humiditatem.

4. Quia id ex nativa ægrotantium temperie & particulari ipſorum affectuum idea & conditionibus, ſolutionis modo, ut & invaſionis, ac ſpecie excretionis, & cæteris conſpirantibus atque ſeri plenitudinem indicantibus demonſtrari poteſt.

teſt. C. Piſo in præfat. operis pag. 9.10.

5. Quia ex omnium obſervationum ab Authore conſcriptarum numero conſtat, pleroſque morbos profligari iis remediis, quæ ſeroſos humores vel evacuant ſenſibiliter, uti ſunt hydragoga, diuretica & ſudorifica; vel abſumunt & abſorbent inſenſibiliter, qualia ſunt innumera, pro conſtitutione videlicet affectuum, quorum examen apud omnes Practicos, inprimis autem apud Carolum noſtrum Piſonem in ſingulis ſuis Obſervationibus inſtitui poteſt.

II.

Lien non refundit in ventriculum reliquias ſucci melancholici, qui ex ſanguinis maſsâ in hepate genitâ ſecerni atque repugari exiſtimatur.

1. QVia alimentum externum à ſuis inutilibus partibus, terrenâ, ob commoditatem in diſtributione chyli, & aëreâ ſeu flatuoſâ, ob capacitatem ventriculi, & inteſtinorum, abundè expurgatur in prima ſui coctione, ita ut in ſecunda concoctione ſolùm igneæ & aqueæ ſecerni & repugari debeant.

2. Quia

2. Quia non poteſt chylus adhuc immixtus terræ inutili necdum defæcatæ deduci ad viſcera, quòd oſcula vaſorum gaſtricorum, ut & meſaraicorum admodum ſunt anguſta, & puncti cujuſdam inſtar exigua, adeò ut craſſamentum terrenum admittere nequeant.

3. Quia iniquum fuit, per fæcis melancholicæ rejectationem hominem obnoxium reddi importunæ fami, quæ diſſipationi & effluvio ſubſtantiæ propriæ minimè reſpondeat.

4. Quia injurium fuit, eundem ventriculum ſatis ſuperque validum, & in retinendo firmum, fibris nimirum, temperie & conformatione ad retinendum accommodatis, inſtructum, excrementis alienis aggravare & opprimere, nedum roborare.

5. Quia hujuſmodi excrementum atrum & fæculentum, quale à liene perhibetur rejici, nuſquam conſpicitur, poſtquam ſatisfecerit ficticiis illis uſibus, rejectari ſingulis diebus, ut bilis flava ſolet; aut verò affixum ventriculi parietibus nuſquam per anatomiam deprehenditur, cum aliàs terreum excrementum exhalare & evaneſcere prorſus ſit inopinabile;

bile; neque ater vomitus limo aut pici fusæ similis, vel dejectiones similes usquam sanis contingunt, sed cacopragiam visceris alicujus & corruptelam passim consequuntur.

6. Quia nulla vasa particularia sunt, quæ ex hepate privatim sanguinem limosum deducant in lienem; quæ tamen adesse oporteret, ut ex analogia meatuum cholidochorum constat; neque porrò est cavitas ulla in lienis corpore, quæ limi illius ad tempus adservandi sit capax; nec denique ulli sunt ductus, aut conceptaculum aliquod aliud lieni appensum, per quos ductus in hujusmodi conceptaculum aut extra corpus statim fæx illa inutilis deponi possit.

7. Quod verò de hæmorrhoidalibus venis dicitur, quasi ad eum usum natis, commenticium esse hęc declarant; Nam inprimis cum lien ramum splenicum cum iis conjunctum habeat, fæx reflueret per eundem ductum, per quem sanguis lutulentus est attractus. quod est ridiculum. Præterea fluxus ille hæmorroidalis omni ætati, sexui, tempori esset familiaris. quod non est. C. Piso in præfat. operis pag. 17. 18. 19. 20.

III. *Lien*

III.

Lien eſt officina altera ſanguinis, tenuis, ſcilicet, & calidi, qui in arteriis continetur, quem ſanguinem ex portione chyli tenuiore attractâ generat, genitumque pulſu in univerſum corpus diſtribuit.

1. QVia cor minimè poteſt eſſe officina ſanguinis arterioſi, tum propter materiæ defectum, tum propter cordis minùs aptam conformationem. Prius exinde patet, quòd omnem materiam ſanguinis arterioſi in cor refundi, poſitio valvularum appenſarum orificio aortæ interdicat; quippe quæ in diaſtole cordis, in qua ſola poteſt cor aliunde aliquid attrahere, adeò arctè connivẽt, ut cor nihil prorſus accipere queat; nam in ſyſtole cordis, in qua valvulæ duntaxat aperiuntur & patent, cor in emittendo à ſe potiùs ſpiritu antè genito effundendóque in arterias incumbit.

Poſterius ex ſinûs ipſius ventriculi ſiniſtri amplitudine & moræ brevitate in motu cognoſci poteſt. Amplus etenim cordis ſinus minimè eſt aptus materiæ craſſæ converſioni in tenuiſſimam ſubſtantiam

ſtantiam, & accuratæ unioni diverſarum ſubſtantiarum, quæ non niſi lentè ſenſimq́ue perfici poſſunt, idq́ue diuturno tempore: quibus affectionibus repugnat brevis admodum mora, quæ in amplo cordis ventre conceditur per alternantes & contrarios diaſtoles & ſyſtoles motus.

Non itaque cordis conformatio compoſita eſſe videtur ad ſanguinis tenuis procreationem, ſed tantùm ad attractionem & diſtributionem alicujus materiæ, quæ utramque celerem admodum patiatur affectionem. Nam ſanguis tenuis coctio diſtributioq́ue minimè confertim, ſed potiùs ſenſim ac lentè fieri debet, ut effluvio ſubſtantiæ noſtræ non affatim, verùm ſenſim & continenter facto reſpondeat.

2. Quia lieni chylus tenuis, vel chyli portio tenuis & liquida, quæ nimirum immoratur in ventriculo, ad manum veluti eſt ceu materia idonea, ad cujus deductionem venæ gaſtricæ omninò ſunt comparatæ; tum verò etiam præparationi ejus, ad ſanguinis tenuis formam ac radices; inprimis ejuſdem perfectæ converſioni; arteriæ autem & radices tum inprimis

primis ramus ſplenicus, jam confecti, partim ulteriori elaborationi, partim ejuſdem diſtributioni omninò ſunt accommodatæ. Chylus enim eſt communis materia utriuſque ſanguinis, craſſi nimirum frigidiq́ue, & tenuis ac calidi. qui cum ſit mixtum quoddam ex quatuor diverſis ſubſtantiis totidem elementis primis reſpondentibus iiſque imperfectè coälecentibus, ex particulis terrenis & aqueis ſanguis venoſus & craſſus in hepate conficitur, ex aëreis & igneis ſanguis tenuis & calidus in liene elaboratur.

3. Quia caro lienis affuſa prædictis radicibus, tum venæ ſplenicæ, tum arteriæ, non aliter atque parenchyma hepatis adjunctum radicibus venæ portæ, hepaticæ & cavæ, ſatis oſtendit, par eſſe in utroque membro officium, nempe in conficienda aliqua materia communi poſitum: quod conſtat ex analogia omnium partium, quæ generationi alicujus materiæ publicæ inſerviunt, ut ſunt teſtes, mammæ, præter hepar & ventriculum in avibus, quæ non niſi prædura ſemina coquunt, in quibus propterea plurima caro denſa craſſaq́ue adjungitur primæ officinæ.

4. Con-

4. Confirmat porrò hunc uſum partim ſimilitudo ſubſtantiæ parenchymatis lienis & ſanguinis tenuis calidique, cujus utriuſque ſubſtantia tenuis & ſpumoſa eſt, & ex flavo ſubnigricans atque rubore aſſato ſuffuſa; partim denique conformatio lienis non in cavitate aliqua inſigni poſita, ſed in plexibus variis vaſorum exilium & anguſtorum, quæ conformatio aptatur officinis materiæ alicujus ſive ſucci utilis toti corpori, ut conſtat ex hepate, teſtibus, mammis, reti admirabili in cerebro, placentâ uterinâ & reliquis in corpore glandulis è myriadibus vaſorum contextis, in quibus ſuccus lentè excoquitur & ſimul ſenſim diſtribuitur.

5. Quia ſitus lienis hepati oppoſitus innuere videtur convenientiam utriuſque in uno communi officio; Natura namque uni & eidem actioni ſeu muneri duo inſtrumenta miniſtrantia ut plurimum deſtinare conſuevit, eáque ſibi opponere: aliàs ſi unicum duntaxat ad unum officium idque publicum deſtinat, ei ſitum in corpore medium concedit, ut ex anatomia conſtat.

6. Quia fames ſedatur ſtatim ab aſ-

ſumptis cibis, quòd ſuctio ſive attractio vehemens lienis & venarum gaſtricarum quieſcit, utpote cui ſatisfit per liquidioris cibi præproperã in vaſa & lienem diſtributionem. Non enim venarum meſaraicarum exſuctioni ſatisfit ab aſſumptis ſtatim alimentis; quia venæ meſaraicæ non immediatè ventriculo implantantur, ſed inteſtinis. Itaque nihil ex ventriculo arripiunt, niſi quod priùs fuerit in inteſtina delapſum. unde cum aſſumptis cibis pylorus arctè claudatur & connìveat per pluſculas horas, itáque nihil ex ventriculo in inteſtina deſcendat ſtatim ab aſſumptis cibis, certè fames minimè ſedatur, ideò quòd hepar partem cibi liquidiorem per venas meſaraicas alliciat. Neque ſanè hepar etiam aut venæ meſaraicæ invexerunt famem illam ſeu eximiam ſuctionem. quod confirmatur; quia fames, quæ ab aſſumptione ciborum ceſſavit, denuò poſt ſex horas circiter evigilare conſuevit, quo tempore, ſcilicet, primùm aperiri ſolet pylorus, & chylus per inteſtina vaſis meſaraicis diſtribui primùm atque per ea hepati porrigi. Relinquitur ergò, ut tunc temporis ab alterius viſceris, nempe lienis ſuctione

fames

fames propendeat, quippe ex quo venæ gaſtricæ & epiploicæ in primiſque vas breve exortæ, & ipſimet ventriculo inſertæ, ſtatim trahere natæ ſunt aſſumpta liquida fuſa atque tenuia, quæ ſunt materia ſanguinis tenuis.

7. Quia lien, ut apparet in melancholicis voracibus, eſt famis cauſa, ſeu tractionis ciborum in prima officina confectorum.

Non trahit autem è ventriculo chyli portionem aliquam, niſi ut eam in ſuccum ſuæ nutritioni particulari convenientem, atque adeò utilem nutritioni totius corporis convertat, ut conſtat ex analogia hepatis, teſtium &c.

8. Quia obſervare licet eos, qui plurimum bibunt, præſertim ſi tenue vinum hauſerint, quale eſt album, ut Rhenanũ, ſtatim & vix dum è menſa egreſſos multum mejere, idque crudum & potui finitimum. Quæ mictio minimè fit tracto ſero è ventriculo per pylorum, utpote cum his ad amuſſim conniveat, donec perfecta fuerit chylificatio, ſed immediatè è ventriculo per vaſa gaſtrica vaſque breve potiſſimùm, ut celeritas diſtributionis indicat. Quia porrò vinoſa ſub-

ſtantia & alibilis mictione non redditur, ſed aquea tantùm, veroſimile eſt nutriciam illam vini partem in ipſo liene reſtitare, atque adeò in finitimum ſuccum ab eodem liene converti, qualis ſubſtantia eſt ſanguis tenuis & calidus vino prorſus congener, atque juſculis aut potulentis, verbi gratiâ, alibilibus, aut potiùs ſimilis parenchymati lienis, rubore atro ſuffuſo, qualis in ſanguine emicat arterioſo.

9. Quia melancholici, ſeu potiùs atrabilares ſunt ſalivoſi, obſervatione Hippocratis in Epidemiis ſæpiùs, ut ſect. 2. lib. 2. *Quartanarii ſudãt mejuntq; plurimum*; nimirum in illis lien æſtuoſus rapaciſſimus eſt omnium liquidarum rerum, quæ in ventriculo occurrunt.

10. Quia experientiâ conſtat, lienis temperiem immutare ex parte, & trahere ad ſui ſimilitudinem non ſolùm ſanguinis arterioſi maſſam, ſed & totius corporis habitum, obſervatione Hippocratis: *Quibus lien deorſum vergit, his pedes & genua calent, naſus & aures frigent*. Liene enim phlogoſi laborante ſanguis arterioſus toto corpore æſtuat, & nigricans præ aduſtione conſpicitur, cujus

jus fervoris ratione arteriæ ſaliunt cum murmure & ſtrepitu quodam, in tempo-ribus maximè, pariterque aures tinniunt perpetuò propter pulſationem jugula-rium vicinarum; vigiliæ jugiter infeſtant, univerſus habitus uritur, & fuſcedine quadam ſeu flavicie atrori cōmixtâ, ſan-guiniſque ambuſtioni atteſtante fœda-tur. Sic etiam hepatis temperationem obſervatione Galeni temperies quoque ſanguis craſſi & habitus corporis ſequi ſolet.

11. Quia hoc viſcus eſt focus frequen-tiſſimus plerarumque febrium ſive con-tinuarum, ſive intermittentium, quæ ex inflammatione maximè ſanguinis tenuis fervidi & atrabileſcentis ſuccenduntur, uti ex diſſectione cadaverum eorum, qui ab ejuſmodi febrium violentiâ perie-runt, in quibus lien totus ſanguine atro-rem fulgentem præ aduſtione retinente carbonis inſtar turgere conſpicitur, nec non ex excrementis, quæ picem fuſam ſubſtantiâ ſuâ, & nigrore fulgente refer-re ſolent, atque etiam ex ſolutione ejuſ-modi febrium deprehendere eſt. Sol-vunltur enim ejuſmodi febres aliquando vel ſanguine atro per hæmorrhoidas ex-

creto, vel atris ichoribus cum urina rejectis, ex observatione Hippocratis. Et ut frequentissimus est fomes febrium tertianarum hepar, ita lien quartanarum, atque ejusmodi febres ab eisdem causis fiunt, & præsertim à spontanea inclinatione & recursu sanguinis arteriosi in lienem.

12. Quia idem convincit propensio lienis partim in obstructiones, partim in tumores aquosos, ob multa scilicet terrena excrementa arenosa, seu lutosa, cum aquea chyli portione per vas breve quidem, sed amplum alioqui importunè attracta.

13. Quia animantes frigidæ humidæ, ut sunt pisces, in quibus elementum prædominatur aqueum, liene carent, quippe qui non nisi sanguine frigido & crasso egent: à quâ etiam causâ fortè aves, quæ ex aqua genus ducunt, quæque ova duntaxat, non autem vivum animal pariunt, lienem exiguum habent, adeò ut is sensum fugiat. In præfat. operis pag. 22. usque ad 31.

IV.

Lien est præcipuus seri fons.

1. QVia tumoribus aquosis, qui supra admirationem in immanem excrescunt molem, obnoxius est.

2. Quia intemperies lienis calida sicca omnem ferè ex cibis & potulentis humiditatem aqueam exugere & vehementer attrahere nata apta est, cujus intemperantis attractionis argumentum est dura alvus splenicis familiaris.

3. Quia annotatione Hippocratis splenici sunt perpetui chremetes, sive salivatores, & eorum morbis sudores assidui sunt familiares; tum verò urinæ tenues; juxta illud: *In longis febribus tenuibus erraticis urinarum mictus affectum splenem ostendit.*

4. Quia fluxiones omnis generis & affectus præter naturam, quorum causa materialis est serum, invadunt affliguntque præsertim sinistras partes.

5. Quia experientiâ constat, in omnibus ferè nephriticis dolere renem sinistrum, in paucis admodum dextrum, quæ est observatio Dodonæi & Pisonis. Quid ita? Quia scilicet lien multâ turgens a-

quâ ſuam deponit & exonerat plenitudinem in renem vicinũ, & ſibi ſitu reſpondentem, quæ inter decurrendum per renem dimovet deturbatq́ue ſive arenulas, ſive lapillos nõ ſine acerbis ſępè doloribꝰ.

6. Quia præcipui ſeri uſus pertinent ad elixationem ſuccorum atq; temperationem, & ab inflammatione vindicationem: portio autem chyli calida tenuis, ex qua lien ſanguinem conficit, propior eſt aſſationi à viſcere, præſertim calido ſuâ naturâ. certè itaque ſeri affuſio maximè neceſſaria fuit in hæmatoſi, quæ fit in liene, ut ſanguis minimè aſſaretur, ſed potiùs elixaretur. C. Piſo in præfat. operis pag. 33.

V.

Caput eſt caſtellum, ſeu labrum accommodatum diſtributioni ſeri, ſive aquæ, membra omnia, quæ animali cientur motu, irrorantis ac humectantis, & ſpeciatim inſtrumenta guſtûs, incolumitatis quidem eorum retinendæ, & cauſſæ ſine qua non guſtus, gratiâ.

1. QVia caput internum externumq́ue innumerabilia pertexunt

texunt vaſa ſanguine utroq; & ſero diſtenta, & arteriæ præſertim atque ſanguis quidem in nutritionem capitis totus impenditur, aqua autem minimè; & præterea hæc aqua neque iter in vaſa unde fluxit, relegere, neque per cranei denſitatem exudare ſenſibiliter, neque per loci teporem reſolvi poteſt. Itaque ſuperfluit neceſſariò, atque inde tanquam è declivi loco ſenſim è capite ſecundum ejus apophyſes & membranas nervoſque depluit in eorum extremitates membrorum, quæ aquâ ſcatere ſecundum naturam reperiuntur.

2. Quia aquâ præter naturam in capite congeſtâ & cunctante, ſive ob meatuum ejus excretioni dicatorum infarctum, ſive ob expultricis impotentiam, frequentiſſimi affectus ſuboriuntur, ut ſoporoſi, epileptici.

3. Quia ab eâdẽ aquâ è capite depulſâ fluxiones variæ in diverſas corporis partes promanant, & præſertim arthritidis genera, quorum materia quidem eſt ſerum, terminus autem à quo eſt caput. Quod confirmatur; quia hujuſmodi fluxiones prævertunt quidem ſæpè ſternutamentum & motus convulſivi; ſubſe-

quuntur autem, ſubſiſtentibus fluxionibus, ut ætate ingraveſcente, ſoporoſi & lethargici affectus. C. Piſo in præfat. operis pag. 35.

VI.

Genarum tumores, parotis, paraſynanche, & aliarum in ore & circa maxillas glandularum tumores plerunque ſunt aquoſi.

1. QVia in tumoribus illis adeſt tenſio duritieſque mediocris, ſed tamen indolens, quod non poteſt fieri, niſi ab aqua mediocriter in corpore tepente, & nullam mordacem qualitatem habente.

2. Quia hunc aqueum humorem fomitem eſſe probant, cùm invaſio non ita ſubita, ſed lentè progreſſa, per motum ſcilicet attractionis, cujus occaſio apricatio nuda ſæpiſſimè, tùm reſolutio lenta pariter, verũ perfecta, citra reliquias ſive puris, ſive alterius materiæ durioris, vel ſaltem quę cum plurima ſalivatione fiat.

3. Quia ægrorum his affectibus obnoxiorum nativa corporis conſtitutio in ſeroſam colluviem eſt proclivis.

4. Quia

4. Quia alvus ſemper in illis liquidis diffluit excrementis, frequenteſque fiunt in gulam fluxiones, quæ vel cibis viam intercludunt.

5. Quia partes commemoratæ meatibus excretioni ſeri è capite ceu communi labro depluentis inſervientibus è directo ſubjiciuntur, & porrò glandulæ omnes, cùm ſint texturæ rarioris, aquæ imbibendæ ſunt natæ aptæ. Obſerv. 3. 4. 5. 6. p. 39. 40. 41.

VII.

Odontalgiæ creberrimè ab eluvie ſeroſi humoris è cerebro decumbente ſuccreſcunt.

1. QVia nulla temperies, nulla ætas, nulla vitæ inſtitutio nullũque anni tempus datur, in quo caput non ſcateat aquatili humiditate, quæ poſtea levi cauſa accedente ad dentium locum ablegatur.

2. Quia aſſidua ſalivatio perpetua ferè doloris dentium comes.

3. Quia neglectis remediis, quibus vulgò os colluitur, conferunt medicamenta primo quoque tempore ingeſta,

quæ

quæ ſerum ſive aquam educere ſunt potentia. Obſerv. 7. pag. 43.

VIII.

Hypochymatis cauſa materialis eſt ſæpè aqua ſive ſerum purum putum, quod interdum lentius jam à mora factum eſt, vel cui immixtum eſt nonnihil muccoſi illius & excremēticii humoris viſcidiq́ꝫ, qui à particulari nutritione cerebri ſupereſſe ſolet.

1. QVia ſerum in capite redundare paſſim conſuevit, non tam ex vaporibus undecunque in caput elatis & ejus frigore aqueſcentibus, ſed potiùs quod ſerum illud utrumque ad caput deducens ſanguinem ſuo munere perfunctum, ex naturæ inſtituto ob memorabiles utilitates decurrere debet in organa motûs animalis, qui ſeroſus humor quacunque ratione redundans in capite quoties ab eodem depluit in ſubjectas partes, ac præſertim oculos, variis fluxionibus materiam præbet.

2. Quia initiò humor ille intercipiens & in extremo pupillæ prope chryſtallinum latitans tenuis eſt fluxuſq́ue & non denſa-

densatus ac coloris aquei seu aërei à diaphano parum remoti, unde sui speciem ad extrà effundere nequit, ut ab aliis videatur.

3. Quia in ægris hypochymate laborantibus adest colluviei serosæ capitis fomes, calida scilicet capitis constitutio, quæ propensa est in omne fluxionum genus, ut annotavit Galenus. *Quibus* (inquit) *sanguis est fervidior, iis vasa inprimisque arteriæ plurimo redundant sero*; quibus vasis quia innumeris caput est intertextum (gratiâ scilicet uberioris spiritus, qui tot sensibus pro vita excubantibus & tot sufficiat motibus) necesse itaque caput perenni scatere aquâ.

4. Quia victûs rationis momentum omne in parco usu liquidorum & parcissimo potu est positum, præcipueque vini, quo nihil in implendo capite, serosaque plenitudine augenda, pro insito ejus sursum impetu, substantiæq; modo aqueo, potentius est reperire.

5. Quia usus manifestus est hydragogorum, eorumque omnium quæ manifestè aquam evacuant, qualia vulgò præscribuntur pro curatione hujus affectûs. Observ. 10. pag. 54. 55.

IX. He-

IX.

Hemicraniæ ſæpenumerò accidunt ob ſerum vel in capite antè ſtagnans ac quieſcens, ſed per ambientis commotionem, ſive ab obſcuro quodam lunæ ſyderumq́ʒ influxu, ſive à reciprocantibus ventis illatam, ſive aliter fermentatum, vel à raptu quodam in caput delatum & ferveſcens, ideoque cerebri membranas violenter diſtendens divellenſq́ʒ.

1. QVia adeſt dolor non acer ac pungens, ſed gravitate obtundens.

2. Quia vomitum aquæ ſemper, etſi aliquando bili immixtę, ſed ut plurimùm ſinceræ puræque, lentæ tamen & albumen ovi quaſi congelati referentis, ſolutio doloris ſemper ex voto ſubſequitur. Hæc aqua hemicranicis evomi ſolita ipſiſſima eſt ſpecie, quæ à medicamentis validis & hydragogis tracta vomitu paſſim rejici conſuevit, quam omnes ab uno fluere capite, non è venis autumant. Etenim ratio diſſuadet, aquam ex ſe gravem è venis meſaraicis gaſtriciſque ſurſum aſcendere in ventriculum vaſis illis

ſupe-

ſuperiorem poſſe. unde nunquam viſum eſt ſeroſam totius habitûs colluviem per ventriculum depoſuiſſe vomituque redditam fuiſſe, ſed per inteſtina in diarrhœa aquoſa, cùm contrà nihil frequentius, quàm particularem capitis pleonexiam in ventriculum deponi. Proinde in vomitu ex hoc affectu orto Piſoni ea meningum cerebri contractio animadverſa eſt, ut manifeſtè cranium à ſe ipſo divelli ſuturaque coronalis aperiri ipſi propemodum videretur non ſine dolore atrociſſimo.

3. Quia ſomnus, ſive ſopor quâcunque horâ diei omnibus hemicranicis ſenſim obrepẽs, dulcis ac demulcens, nec nõ εὐδιέγερτος eſt. Ex quatuor enim humoribus ſanguinis in maſſa contentis in capitis vaſis bilis quidem vigilias infert ſuâ acrimoniâ & ſiccitate, reliqui autem tres humores unà cum excremento cerebri muccoſo præ inſita craſſicie haud facilè poſſunt reſolvi. Itaq; in meatus ſenſuum appulſi non levem aut brevem ſomnum, ſcilicet εὐδιέγερτον, qualis hemicraniam comitatur, ſed contumacem & verum ſoporem, certè δυσδιέγερτον adferunt. Serum autem ſanguinis vehiculum, cùm naturâ

ſuâ

suâ mulcebre sit ac frigidum & humidum, tum præ tenuitate facile resolubile, proinde somnum primi generis excitare natum est, & eum qui sit alioquin doloris præstantissimum remedium.

4. Quoniam experientiâ teste, hemicrania epilepsiam gravissimosque capitis affectus soporosos præcurrere solet. Hujusmodi autem affectus, ut postea demonstrabitur, serosam in capite colluviem continentem habent causam.

5. Quia induciæ cum hemicrania, imò pax alta; quoties præcipiti vere & æstate universum corpus quotidianis & matutinis sudoribus sponte manantibus diffluit.

6. Quia convulsivos abdominis & hypochōdriorum dolores, qui hemicraniam comitantur, capitis dolor semper prævertit. Obiter hinc elici potest, caput per ἰδιοπάθειαν laborare, intestina ventriculumque per συμπάθειαν capitis. Observ. 11. 12. 13. pag. 62. 63. 64. 65. 66.

X. *Ver-*

X.

Vertigo simplex oritur à seroso humore spiritûs horsum vorsum volvente, & repræsentante animæ objectorum quiescentium species mobiles.

1. Quia spuitio adest assidua cum nulla suspicione vaporis è subjectis visceribus demandati.

2. Quia ægri à vomitu aquæ puræ liquidæque, sed spumescentis, magnum affectûs allevamentum accipiunt.

3. Quia observatione Aretæi inter causas vertiginis est corpus minimè sudore difflatum, hoc est, serum suppressum.

4. Quia vertigo est prænuncia apoplexiæ vel epilepsiæ, & in eas facilè migrat, quas affectiones demonstrabitur continentem causam habere serosam colluviem. *Quibus namque* ex Hippocrat. 12. Sect. n. 3. Coac. *Capitis dolor, sonitus aurium sine febri, tenebricosa vertigo & vocis tarditas, hos vel apoplecticos, vel epilepticos, vel deniq; obliviosos fore expecta.*

5. Quia vertigo his ferè symptomatis stipata, hemicraniâ scilicet prægressâ, febri-

febriculâ, dolore oculorum, tenebricosâ visione, vomitu aquoso, & id genus, quæ describit Hippocrates; ea tamen omnia ipse refundit in pleonexiam capitis serosam, lib. 2. de morb. Non enim describit hydrocephalum, ut sensit clarus Mercatus, sed potiùs hemicraniam vertiginosam. Observat. 14. pag. 70.

XI.

Carus sæpè fit à sero sive à febri, si adfuerit, sive à tempestate aërea commoto, quod susq; deq; vasa cerebri distendendo in eam sinus contrahit angustiam, ut deinceps eâ copiâ, quâ sensus postulat, spiritum admittere non possint.

1. QVia sanguinis ipsius massa quatuor complexa humores facilè ab occasione aliquâ externâ, qualis est aëris perturbatio, quę huic morbo sæpè dat principium, in vasis turgere potest, sed serum duntaxat, quippe quod facilimè & creberrimè ab hisce causis movetur, ut ex multis ipsius observationibus antecedentibus & consequentibus constare potest.

2. Quia in pueris duntaxat, iisque tem-

temperie à natura mediocri aut verſus frigus & humiditatem inclinante prædi-tis, quibus membranoſum nervoſumque genus longè mollius eſt & effœminatius, ut ſerum in caput appulſum excutere poſſit ad meatus excretioni ejus à natura inſtitutos, ſopor ille comitem ſe adjungit cotinentibus febribus.

3. Quia ægelli filioli ſui hoc ſopore comprehenſi Obſervat. 15. natura prona extitit ad illuviem in capite ſeroſam, ſcilicet vernacula viſcerum temperies ei ad humiditatem & mediocrem calorem propendebat, caput oppidò magnum erat, idemque achoribus ſive ulcuſculis, quibus ea ætas ſcatere ſolet, nuſquam antea diffluxerat: & contrà aſſidua illi ſpuitio multa, frequenteſque catarrhus in fauces & diarrhœa cephalica.

4. Quia ſolutio ejuſdem fit citra excretionẽ ullam & citra abſceſſum, qualis perfecta reſolutio & inſenſilis in aqueum duntaxat humorem cadere poteſt. Id ipſum etiam accidit in puello; nam vi medicamenti hydragogi, Diaphœnici videlicet & ſyrupi roſarum ſolutivi, ſeroſa præcipuè immundicies è corpore & capite plurima illecta defluxit par alvum. Obſ. 15 p. 73. 74. 75.

XII.

Parapoplexia, sive Apoplexia levis, aut febris tertianaria, eaq; comatosa, provenit ab humore seroso bile atq; fuliginibus biliosis nonnihil persuso atque caput opplente universum, unà cum sanguine in stipitibus magnorum vasorum ebulliente & accenso.

HUjus multæ immundiciei cerebri muccosis excrementis conspurcatę clara fuerunt indicia in viro Illustrissimo, cujus hoc symptomate extincti mentio fit Observ. 16. I. Sternutatio assidua plurium dierum. II. Tussis cum cantu. III. Oculi sinę causa manifesta collachrymantes. IV. Sopor singulis episemasiis exacerbationum periodicarum conjunctus, & adeò cõtumax, ut nisi quindecim horis exactè solveretur. V. Aqua reperta plurima stagnans in toto capite, & adhuc in cadavere reses, nec ab ardore febrili desiccata. Febrem verò in sanguine inflammato hæsisse argumentum est, quod massa ardore febris penè exiccata exhaustaq; sit, ut dissectio cadaveris docuit, cùm in vasis vix libra sanguinis restitisset in demortuo. Obs. 16. p. 81. 84. vide etiam Obs. 17. p. 86.

XIII. *A-*

XIII.

Apoplexia alia perpetua, alia intermittens quoque eſt.

QVid ſit Apoplexia perpetua, apud omnes eſt in confeſſo.

Intermittens eſt, quæ fit ex materia non in cerebro antè congeſta, ſed illuc affatim aliunde tranſlata, ut in puerpera, cujus mentio apud Clariſſ. virum Ludovicum Duretum, quæ tranſlatione ſanguinis ſuppreſſi in caput, in puerperio apoplectica interiit. Non enim eſt de natura apoplexiæ, ut in cerebro ſemper præfuerit focus, ſaltem focus, qui excitat febrim, ſed poteſt eſſe vel in viſceribus, vel in vaſis magnis, & aut ſtatim primâ acceſſione ferri in caput, aut aliquo alio die deinceps ex iis, quibus ſolet moveri materia febris, ſive ſanguis. Nec enim dubium eſt, febrim Apoplexiæ comitem poſſe aliubi quàm in cerebro latere, ut horror, à quo ſæpè incipit Apoplexia, inſinuat: & præterea febris in capite focum habens, cum delirio & vigiliis potiùs conjungitur. Itaque fieri poteſt, febrim Apoplexiæ comitem quaſdam habere exacerbationes, licèt ratione ſoporis

poris obſcuras, quòd nimirum cerebrum perfectè nõ liberatur, ut eveniſſe in caſu Illuſtriſſimi obſervat, dictâ paralyſi ſupervenientе primæ invaſioni, quæ quatuordecim duravit dies, & periodicos motus manifeſtè habuit, ſingulis lunæ motibus & tempeſtatum mutationibus recurrens. Avicenna quoque hujuſmodi conſtituit differentias, eaſdemq́ue Galeno inſinuavit. Obſerv. 16. pag. 85.

XIV.

Apoplexia levis, quæ in paraplegiam, ſeu hemiplegiam mutari ſolet, non tam oritur ab humore craſſo viſcidoq́ue, ventriculos cerebri obſtruente, quàm à ſeroſa colluvie in cerebro redundante.

1. QVia viſcidus humor lentore ſuo, ceu firmo glutino parietibus ventriculorum cerebri tenaciter adhæreſcens, momento propè detergeri, ex iiſque excuti & excuſſus in diſtans nervorum principium compelli nequit.

2. Quia non poteſt humor craſſus unáque glutinoſus in nervorum cava præ anguſtia ſenſum fallentia ſeſe inſinuare, imò decurrere ad eorum uſque fibras extremas

tremas tantâ cum celeritate, quantam permutatio illa præ ſe fert.

3. Quia humor craſſus perfectè reſolvi nequit, cum perfecta humoris reſolutio non niſi vi caloris obtineri poſſit. A calore autem humor craſſus & lētus magis ac magis incraſſari & indureſcere ſit pronus, uti ex calculis ab hujuſmodi humoribus in animantium corporibus genitis conſtat. Obſerv.20.21.22.

XV.

Lethargus, quem hydropem cerebri appellare mavult, non à craſſa lentaq; pituita, ſed ſæpè à ſeroſo humore in toto primùm tandemq; in capite univerſo ebulliente dependet.

1. Quia ſymptomatum, quibus lethargus definitur, congeries febri arthritidi conjunctæ, non niſi jam aliquatenus progreſſæ, ſub finem ſcilicet primi ſeptenarii, vel etiam ſeriùs, ſupervenire & nunquam prævertere conſuevit. Iſque lethargus, tanquam primogenia capitis affectio ſtatui nequit, ſed per propagationem materiæ ſeroſæ capiti communicatæ aliundè ex vaſis totius,

ſuper-

ſuperſtite tamen priore foco, ſuccreſcere fatendum.

2. Quia veternus ille ter quaterve & ſæpiùs quotannis periodicè recurrens, ſponte ſuâ & ſine ullis artis præſidiis ſolvitur. Quomodo igitur hoc fieri poſſet, ſi à craſſa lentaque materia, qualis eſt & perhibetur muccoſa capitis pituita, duntaxat foveretur?

3. Crebra oſcitatio madorem muſculi digaſtrici à maſtoide exorti maxillæque inſerti ab aqua è capite depluente conſequens huic favet dogmati.

4. Ut & tumor totius faciei decolor, & aquę concolor atq; dialis ferè id ipſum clariùs manifeſtat.

5. Ἐφύδρωσις ac urinæ copioſæ illæ quidem & aquoſæ prorſus, non urinis jumentorum ſimiles, ut in lethargo pituitoſo, & præcipuè dejectiones liquidæ hanc ſententiam confirmant.

6. Quid denique convulſorii in toto corpore motus, nedum manuum tremor, ſi non à ſeroſo fervore ſuo variè membranas cerebri impellente ac diſtendente, & in ſe contrahente, ideóque nervoſum genus ſaltem convellente & concutiente, etſi non membra ipſa, ſive

ob

ob cotradictionis parvitatem, sive ob molliciem nervorum vetustate morbi jam effœminatorum? scilicet hi motus convulsivi ejusdem sunt generis cum convulsivis illis motibus, qui primis insultibus arthritidis ægrum adeò vehementer agitant, ut inviti membra artusque sustollerent, nisi ab assidentibus continerentur in sua sede & constringerentur. Obser. 23. pag. 95. 96. 97.

XVI.

Lethargus exoritur non ab obstructione ventriculorum cerebri, sed ab eorundem compressione aut à madefactione membranarum cerebri.

1. QVia lethargus sponte solvitur perfectè & insensibiliter, licèt non nisi lapsu temporis; minimè autem cum sensibili excretione per meatus naturales, neque commutatur porrò cum paralysi. quæ solutionis species sunt familiares morbis ab obstructione ventriculorum pendentibus, siquidem ventriculi patent in meatus oris atq; narium & in quartũ in spinali medulla insculptum.

2. Quia sensus non sunt omninò ob-

ruti, ſpiritus ſanè non penitùs abeſſe, nec omninò iis denegari commeatum ultrò citroq́ue in ſenſoria, ſed tantùm impediri graviter neceſſe eſt. Obſerv. 23. pag. 100.

XVII.

In affectibus hyſtericis principium nervorum afficitur, id eſt, meninges capitis, quarum propagines ſunt nervi omnes, quatiuntur aut rigent.

QVia ſimul cum ſenſu univerſo ablato, motus animalis in toto corpore pervertitur, & derepentè certè vel nervoſum genus toto corpore, vel ſaltem principium ejus malè affectum eſſe neceſſe eſt. Non eſt autem probabile, in corpore, memorato obſer. ſervat. 24, paulò antè ſano & firmo validoq́ue à natura, nervoſum genus toto in corpore revera per ſe lædi à cauſa interna atque ex aliâ parte externa ſi cauſa nulla noxia circumſtat; ex anatomes porrò fide nervi in toto corpore tanquam funiculi quidam continui ſunt cerebro, & ita continui ut cerebri membranis, tanquam principio nervorum præter naturam contractis concuſſiſque aut rigidis factis,

neceſſe

necesse sit τὸ πεφυκὸς, id est, nervosum genus appensum, sive totum, magnâ ex parte contrahi pariter concutique aut rigescere, ut ex analogia rerum externarum evidenter constare potest; & verò ea nervorũ contractio fit versus caput, id est versus principium nervorum; hinc efficitur profectò, in hystericis reliquum à capite corpus convelli, sive concuti, aut rigere, violenterque distendi, non quia ipsum causâ morbificâ obsessum ex se lacessitur, sed quia principium nervorum, id est, meninges capitis, quarum propagines sunt nervi omnes, quatiuntur aut rigent. Observat. 24. pag. 107. Quanquam enim nervi omnes sibi sunt continui; particulatim tamen singuli eam vim minimè habent, ut & reliquos aut ipsummet principium nervorum in consensum trahere semper valeant, etsi fortè vicinos & contiguos possunt, iis quippe non est innata tanta duricies ad id necessaria, sed potiùs mediocritas quædam, per quam vicini cedunt trahique se patiuntur, sed ea tractio universum genus minimè percellere potest, nisi sit oppidò vehemens. pag. 108.

XVIII.

Motus jam ille depravatus principii nervorum nervosiq; generis non est motus naturæ irritatæ membranarum cerebri sese concutientium & inordinatè moventium, ut molestum ac triste corpus excutiant, sed est contractio quædam seu breviatio longitudinis nervosi generis, quæ necessariò sequitur latitudinis principii nervorum augmentum & extensionem ab implente aliquo corpore peractam.

1. QVia sensus tactûs in hoc affectu prorsus deperiit. Nam cum sensus prorsus sunt sepulti, naturam non est probabile irritatam, contractionem eam membrorum & concussionem moliri, ut excutiat noxium aliquid & molestum. Movens enim ad movendum non nisi ab appetitu vel salutare prosequendi, vel noxium fugiendi impellitur. Appetitus autem prævio alterutrius sensu ducitur excitaturque.

2. Quia convulsio in hystericis sæpè est permanens plures horas, nec ullis interrupta motibus reciprocantibus sive in toto, sive in parte, ut gutture. Sæpè namque

que videre eſt urgente ſuffocatione contractos muſculos laryngis diù manere rigidos (tumor ſanè colli conſpicuus ſatis id arguit) & tamen nullis concuti reciprocantibus motibus.

3. Quia facilis lapſus eſt epilepſiæ in tetanum, ut & in apoplexiam, quod utrumq; pluries ab Authore obſervatum, qui certè affectus plenitudinis materiæ, non pravæ alicujus qualitatis ſunt effectus. Illa autem in epilepſia conquaſſatio vibratioque membrorum identidem ex intervallis quaſi rigorem interrumpens, ſequitur diſtentionem ex intervallis factam, eamq; majorem, ſive propter novum materiæ influxum, ſive potiùs propter novam ebullitionem. quo ſanè ea tamdiu cum rigore pertinaciter durat, quoad cauſa implens ferè ſit attenuata, & in ſpumam reſoluta ſponte diffluat, liberumque relinquat nervorum principium. Obſerv. 26. pag. 109. 110.

XIX.

Sensus in his affectibus non tam per veram à propagata materia illatam obstructionem, quàm per subsidentiam ventriculorum factam vi contractionis insignis.

1. QVia passim motûs perversio sensuum abolitionem præcedit, & sensuum læsio est minor, quàm motûs depravatio. Quia etiam quædam hystericę meminerunt auditorum & vociferationibus excitantur, & visus ipse tolli potiùs videtur in plerisq; ob convulsionem oculorum, quàm interceptum spirituum influxum.

2. Quia motus depravatus in hystericis fit à causa principium nervorum duntaxat occupante & in eo subsistente, non autem subeunte altiùs & universum genus nervosum invadente, quod conjicere est ex facili affectûs resolutione. Verosimile igitur est, sensus externos aboleri communi sensorio læso & subsidente tantùm, non autem impletis cavis nervorum animalis spiritûs canalium. pag. 111.

XX. *San-*

XX.

Sanguis suppressus circa uterum non est tot malorum fomes.

1. QVia tot sive puellæ nondum subacta ferre jugum cervice valentes, quibus ante absolutum corporis incrementum sanguis exsuperare non potest, sive vetulæ & sexagenariæ, quibus sanguinis penuria ob effœtam naturam adest potiùs, quàm ubertas, vivunt hisce symptomatibus, experientiâ teste, obnoxiæ.

2. Quia tot mulieres (ne mares commemorentur, quibus eâ copiâ sanguis in vasis turgere visus, ut sponte eruperit ad libras circiter viginti; non prægressis tamen hujus generis symptomatibus) adultæ, quibus vel ante exactum 25. annum menses nondum eruperant, eæque non à natura viragines, sed ex earum genere, quas Hippocrates γυναικολέτερας vocat, & alioquin desides ac cibis delicatis vescentes, itaque plethorâ laborantes, multoque turgentes sanguine, immunes ab hisce symptomatis terrificis vivunt.

3. Quia quæcunque febre albâ & pulsatione arteriarum dorso incumbentium

affliguntur, quos affectus ſanguinis ex utero palindrome ad viſcera omnium Medicorum conſenſu parit, eadem tamen ſymptomata non experiuntur.

4. Quia ex lochiis tot menſes in utero commoratis, neque ſynocho ab uteri phlegmone exorto, aut febre hectica, quæ empyemati ejuſdem ſucceſſerit, detentæ, epilepſiâ & hyſtericis affectibus prædictis minimè corripiuntur.

5. Quia talibus divexatis ſymptomatis menſes fluxerunt longo tempore & modo legitimo ac pro conſuetudine, imò præter menſes hæmorrhoides identidem & ſatis liberales. pag. 114. 115.

XXI.

Vterus in his affectibus eſt extra culpam.

1. QVia non eſt ſentina ſanguinis in toto excremēticii, quod officium uni pudoris ſinui à natura eſt demandatum. Nam experimento plurium Anatomicorum & Piſonis, in puellæ, quo tempore menſes fluerent, ſtrangulatæ cadavere ſuperioribus annis publicè diſſecto ſolus pudoris ſinus obſervatus ſanguine

guine perfuſus tinctuſque menſtruo, uterus autem prorſus ſiccus & arctè connivens. Et certè parùm eſt probabile, per anguſtam admodum uteri cavitatem continendæ fabæ Ægyptiacæ imparem à jacente & dormiente muliere tantam vim ſanguinis abſque evidente corruptela, aut nimiæ humectationis præter naturam ſive uteri, ſive orificii ejus interni, conceptui aliàs præjudicioſæ, periculo præterfluere, ſi modò tum aperitur orificium, aut periculo carnoſæ concretionis & informis cujuſdam ſubſtantiæ, quæ in colore, craſſicie & ſoliditate carni hepatis prorſus exquiſitéque vel ſenſûs viſûs judicio ſimilis animadverſa eſt ab Authore.

2. Quia è tantulo ſanguine, quantum capere poſſit uteri cavum, ex Anatomia adeò anguſtum vaſaq; ejus gracilia quoque admodum, expirare tantam vaporis copiam, quæ univerſum nervorum principium ſuâ multitudine diſtendere & contorquere poſſit, videtur omninò eſſe ἀδύνατον. pag. 16.

XXII.

Neque ſemen eorum affectuum cauſa exiſtit.

1. QVi enim tantulum ſemen vaſtam adeò pectoris & capitis capacitatem vapore complere poteſt?

2. Per quas vias illuc pervenire & efferri poteſt? Neque enim per nervos minimè patentes, aut certè exiguis oppidò poris hiantes, neque per venas aut arterias; quia ſubitum adeò influxum ſanguis non permitteret; neque verò per ſpiracula partium internarum, cùm diaphragma ex ſe denſum interciperet; nec denique niſi ſucceſſivè hæc ſymptomata ingruerent, unamque partem poſt aliàm adorirentur, cùm tamen vel oculi nictu omnes ſimul & ſemel partes affligantur & percellantur.

3. Quia ſi ſpiritalem ſubſtantiam ſecernamus, craſſamentum in ſemine reliquum ſuâ naturâ terrenum aqueum ex prędominio juxta Ariſtotelis doctrinam, ut cætera corpora terræ & aquæ communia, qualia ſanguis & lac, à calore ambientis vehementi quidem uri, à mediocri autem exiccari magis natum eſt, quàm

quàm diffluere & in tabum putridum colliquescere.

4. Quia semen in corpore retentum è naturalibus vasis seu conceptaculis non exilit, sed in iis servatur tanquam alter naturæ thesaurus & sanguine ipso carior. quî putrescere ergò in iis magis, quàm sanguis potest, præsertim cum calidum in eo naturale sit altiùs insitum & vegetius?

5. Quia experientiæ fide, multæ puellulæ vivunt hystericis tentatæ symptomatis ante 12. 15. nedum 18. ætatis annum, quo primùm anno benè temperatæ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ semen generare incipiunt, cùm antè corporis incrementum omnem subripuerit seminis materiam. Contrà autem adultæ raræ admodum vivunt sive viduæ, sive moniales hystericis affectæ symptomatis. scilicet natura docta sine doctore sibi sufficiens est, & excrementa omnis generis utcunq; superflua si maturè digerere nequit, certè expellit non minùs in fœminis, quàm in maribus, & præsertim tempore quietis, quo anima nullis distracta objectis externis solet suum contemplari domicilium, ut loquitur Hippocrates.

6. Quia

6. Quia retentum in maribus ſemen hyſterica dicta ſymptomata importare nunquam viſum, aut fando auditum.

7. Quia experientia docet, plures in genere mulierum hyſtericis tētari ſymptomatis, antequam nuberent; eas nihilominùs, poſtquam nupſêre, & ex viri contubernio prolem ſuſceperunt, eadem experiri accidentia vel in mediis virorum amplexibus. p.117.118.119.120.121.

XXIII.

Caput per idiopathian affectum, non per ſympathian ſive ventriculi, ſive hypochōdriorum, ſive membri cujuſcunq;, tales ciet motus hyſtericos.

SYmptomatum ſanè contumacia, quæ fidem omnem ſuperare videtur, facilè convincit, hos affectus affecti per idiopathian, non per conſenſum capitis eſſe. In ſpecie ita demonſtrari poteſt. Ventriculus etſi nervoſus ſit admodum, ipſe tamen vel ſingultibus lancinatus & convulſus, ſive ob vulnus proprium, ſive humore aliquo maligno per febres cacoëthes appetitus, nunquam ita caput convellere totumque nervoſum genus cernitur, ut

corpus rigidum inflexibileque reddat. Nec ab hypochondrio ſiniſtro per epigeneſin caput ita tentari poteſt, ut non potiùs ab hac cauſa ſenſus internus ſive mens pervertatur, quàm motus animalis. Quàm raros enim videas hypochondriacos aut quartanâ laborantes & omninò ſplenicos in epilepticos evadere? Et ſic pari ratione convulſiones particulares alicujus membri ſive digiti, ſive brachii, non ſunt cauſa univerſalis illius, quæ capitis contractionem in ſe ſequitur; quin potiùs contrà capitis contractioni incipienti aliquod membrum priùs compatitur, quàm totum in conſenſum trahit, cùm in illo nullum inſignis putredinis ſignum ſe prodat, nullus præter naturam affectus, ut integritas omnium actionum ante & poſt paroxyſmum conſtans evidenter docet.

Sentitur autem illa particularis contractio ante univerſalem ab ipſis ægris; quia ſenſus in iiſdem non ſunt penitùs ſepulti; nimirum facilè evenire poteſt, ut oppletio diſtentióve alicujus partis capitis poſticæ, quæ eſt motûs animalis principium, antevertat repletionem anteriorum cerebri ventriculorum, in quibus

ſen-

ſenſus communis viget; aut etiam contingere poteſt, ut diſtentio partis poſticæ capitis, dum adhuc eſt in fieri, nondum perfectam ſubſidentiam ſinuum anteriorum inferat, ita ut convulſio alicujus poſſit incipere ante ſenſus omnes ſopitos. Quin etiam oppletio, ſeu diſtentio poſticæ partis capitis non ſemper fit æqualiter ſecundum totam, ſed modò dextræ aut ſiniſtræ partes, modò poſticæ aut anticæ priùs diſtenduntur contrahunturq; cæteris, quod ex ſe eſt evidens: Quod ſanè neceſſe eſt, nervos diverſis his partibus appenſos, modò hos, modò illos primùm convelli, ac proinde membra iis reſpondentia, quàm totum principium atque adeò univerſum corpus. Idem etiam accidit, quòd dum cerebrum magis corrugatur in unâ, quàm in alterâ parte, tum ventriculi anteriores nondum adhuc ſubſident.

Quî fit autem, ut convulſionis ſenſus in ægra incipiat ab extremis partibus? Credibile profectò eſt id evenire, quòd per contractionem nervi pars, cui hic inſeritur, neceſſariò divellatur, non itẽ mediæ partes, quas nervus prætercurrit, quibuſque nullâ ratione alligatur, ſit autem

pars,

pars, cui inſeritur nervus, exquiſiti ſenſûs, atque magnitudinem nervi extremitate majorem obtineat, indeque divulſio à nervo facta in parte, cui extremitas nervi inſeritur, majorem ſui exhibeat ſenſum, & cum dolore conjuncta ſit. Senſus autem veluti auræ aſcendentis à parte convulſa verſus caput, non eſt aſcenſus cauſæ morbificæ cerebrum invadentis concutientiſque, ſed eſt ipſius concuſſi nervi ſenſus. Nam quia minus calidum reſpectu calidioris ſenſum frigidi infert, nervus certè identidem contractus ſeu contremiſcens & concuſſus, quia minùs calidus carnoſo genere ſubjecto, auræ veluti frigidæ præterlabentis ſpeciem ſenſumq; eidem infert. p. 122.123.124.125.

XXIV.

Hyſterici affectus oriuntur ab aqua, ſive ſero fervore quodã concepto violenterq; diſtendente principium nervorum, ſpinalis medullæ & ſexti ſeptimiq; pariũ.

1. SErum enim cum ſuum uſum expleverit, è vaſis diffluit in ſpatia membranas cerebri interjecta, ibique porrò reſidet ob cranii denſitatem, ſen-

ſim-

ſimq; congeritur & colligitur. Ita redundans facilè huc illuc moveri & exundare aut etiã effervescere & ebullire ab alieno calore, & ebulliens brevi tandem resolvi tenuesq́ue in auras poteſt abire. Si hoc non eſſet, deberet eſſe ſanguis mali cauſa. At fieri nequit, quia è vaſis extruſus neceſſariò aut putreſcit, undè deliria; aut concreſcit, undè catalepſis. Quin etiam ob craſſiciem innatam minimè deſubitò reſolvi aut loco dimoveri eſt facilis. Nec lentus ille muccus cerebri minimè cenſeri poteſt hyſtericorum affectuum auctor, cùm viſcidus craſſuſque à natura non poſſit brevibus ex intervallis ſubire mutationes, atq; huc illuc moveri, multóque minùs reſolvi, ſed potiùs magis magiſq; incraſſari & in lutulentum pulverem faceſſere. quin nec eâ copiâ congeri poteſt, quæ tantam diſtenſionem inferat, quanta ad ſymptomata hyſterica importanda deſideratur, neq; verò mucoſum excrementum ſpumeſcere, quod à prædominio terrenum, non aqueum eſt. Serum ergò ſolùm cum impetu modò totum principium nervorum cum ſexto ſeptimoq́ue paribus, modò ſeorſim illud vel hæc diſtendit: hinc nunc corpus uni-

universum concutitur, modò solùm partes internæ vel externæ.

2. An non magna vis inest sero, sive aquæ coërcitę, sive cum impetu impulsę, sive ferventi in distendendis, contrahendis & concutiendis partibus suâ naturâ tractilibus, ubi eas semel impleverit, cùm longè tenuiora corpora, ut flatus, in iisdem distendendis frangendisq; validam vim obtineant?

3. Nullus humor unà cum aëre vel à causis externis, verbi gratiâ à capitis jactatione, sonitu campanarum, vel ab animi affectibus, vel ab usu alimenti externi, potissimùm vini, tam citò commoveri potest, quàm aqua quæ commota aut fervorem concipiens ampliоremq; quæritans locum, in nervos subjectos cogitur.

4. Quia illi affectus solvuntur cum screatu & excretione aquę spumescentis. Pelves enim integræ aquæ puræ putæ à medicamentis elicitæ evomuntur ab ægris ad libras non unas, sed plures. Spumosa enim illa materia non potest ab aëre incalescente excitari, quia aër omnis, qui inspiratur, contracto thorace exprimitur vociferatione, respiratioque est

eſt ablata. undè aër incluſus accuſari nequit ut motor & cauſa ſpumæ longè poſt & ſub finem paroxyſmi apparentis; deinde in affectu hyſterico ſumma eſt refrigeratio, ut aër incaleſcere nequeat, denique præter aërem & ſpiritum in ſpuma humidum corpus aëre craſſius adſit oportet, quod in bronchia niſi è capite illabi non poteſt.

5. Hippocrate & Galeno præmonentibus, febris præſentiſſimum eſt convulſionis in genere remedium, cui præterea adjunxit Hippocrates urinam multam vitream, fluxum alvi & ſomnum. Sent. 34. lib. 4. Sect. 2. Coac. quia ſcilicet ſeri efferveſcentis in capite principióque nervorum ſenſibilis fit quædam vacuatio per urinam vitream & alvi fluxum, inſenſilis autem ejuſdem diſcuſſio per febrem & ſomnum.

6. Solvuntur quoque hyſterici affectus ſuperveniente paralyſi, quam ceſſantibus ſymptomatis hyſtericis obſervârunt Viri magni & Piſo in Nobili virgine moniali. quæ fit ab aquæ ingreſſu in principium nervorum, eóque non ſubſiſtente, ſed longiùs currente & ad extremum nervum delabente. Aqua enim in capi-

capite ſtagnans & ebulliens, ſuâ naturâ ſurſum affectat potiùs, quàm locum declivem; fervore autem depoſito tum demùm delabitur duas inter membranas, ex quibus nervi contexuntur, aut cavum eorum, niſi aut penitûs reſolvatur, aut per meatus à natura ejuſdem excretioni dicatos & in palatum patentes ſenſibiliter excernatur, ut plerunque fieri obſervatur, & ſolutio adveniente ſpumâ factâ ſatis indicat.

7. Juvant quæ aquam eliciunt, illectamque purgant aut inſenſibiliter diſcutiunt. verbi gratiâ; Agaricus, ſemen ebuli, bryonia, hiera, quæ ſeroſam colluviem è capite trahunt, ut & ruta, valeriana, pœonia, hyſſopus, calamentum, artemiſia, pulvis ſtercoris pavonis, pulvis perdicis, cranii humani, quæ etiam aquam luxuriantem exiccant. Sic quoque fœtida naribus admota, & ſuaviter olentia naturalibus partibus mulierum adhibita proſunt, quia illa calore inſigni diſcutiunt materiam ſeroſam, aut potiùs morſu naturam vellicant, quæ excitata forti membranarum cerebri expreſſione excutit aquoſam colluviem; hæc autem ſuo tempore ſeu calore humido uteri convulſi rigorem

gorem laxant. Ex adverſo nocent benè olentia naribus admota, quia caput implentia ſeroſam materiam in eo commovent quidem, ſed non diſcutiunt; graviter verò olentia utero admota lædunt ſenſum tactûs, undè uterum commovent &depravant ejus motum, expultricem ad ſui excuſſionem ſollicitando. Sternutatoria porrò, pariterq; confectiones, quæ palato illinuntur, aut quæ antidoti affricantur, iiſdem de cauſis ſolvunt aut minuunt paroxyſmum, quibus graviter olentia. Ea quoque principatum tenent inter medicamenta, quæ robur cerebro afflare & luxuriantem ejus humiditatem ſenſim ſine ſenſu exiccare creduntur; imò etiam ſenſibiliter evacuandi vim habent per renes. Denique balnea naturalia in hiſce affectibus hyſtericis utilia habentur non aliâ ratione, quàm quia ſeroſam totius colluviem unáque capitis ſenſibiliter vacuant per cutem.

8. Epilepticos affectus à ſero caput opplente & præcipuè poſticam ejus partem excitari, ex anatomia C. Piſonis viſâ clarum eſt. In diſſecto enim cadavere honeſti civis Pontani poſticum caput univerſum aquâ turgens repertum, ut non

ſolùm principium nervorum aquæ innataret, ſed membranæ ipſæ aquâ prægnantes & imbutæ, non ſecùs atque papyrus aut tela aquæ diù immerſa conſpicerentur, & quamprimùm cranium ſectum, aqua ex ea parte diffluxit plurima. Quin etiam ſanguis in venis eâ parte concretus inventus, à frigore ſcilicet aquæ ſtagnantis.

9. Adſunt præterea indicia plenitudinis feroſæ in capite ægrarum: verbi gratia, conſtitutio capitis & viſcerum calida ac ſicca; ſerum in maſſa redundans plurimum, ut vel ſextuplo excedere videatur, ubi reſederit ſanguinis maſſa; continuæ ſputationes & ſudores copioſiſſimi, propenſio in morbos ſeroſos.

10. Ante paroxyſmum gravitas præobtundit caput, ut nullum murmur, nullum ſtrepitum niſi ægerrimè ferre poſſint; Adeſt præterea torpor mentis, rerum omnium oblivio, totius corporis pigricia, crurum imbecillitas, faciei pallor, & dolor capitis, cum rubore labiorum, conniventiaque oculorum, ut vix aperiri poſſint, lachrymæ involuntariæ fletuſque multus paroxyſmo ſe adjungentes. An non hæc caput affectu idiopathico labo-

rare

rare oſtendunt, & pleonexiâ ſeroſâ turgeſcere? Ita ſanè eſt, quibus ſymptomatis experientiâ quotidianâ confirmatis addidit Hippocrates urinas tenues & crudas prçter conſuetudinē ſine repletione, quæ epilepſiam denunciant Sent. 80. l. 3. Sect. 3. Coac. vide p. 128. uſq; ad 142.

XXV.

Syncopes funeſtiſſimæ & momētaneæ cauſa eſt motus cordis repentè abolitus ab interceptione ſeu obſtructione nervi ſexti paris cordi implantati ab aquula in eum è cerebro depluente.

Syncope enim propoſita hominem ab omni alioquin externa injuria ex hypotheſi ſartum tectum adoritur ſimitúque mactat. Itaque fateri oportet, extra culpam eſſe quamvis ambientis inclementiam. Præterea ſyncope iſta valentes & athleticos homines aggreditur atque proſternit, in quibus nulla maraſmi & tabis, nulla colliquamenti, nulla adhuc inſignis putredinis vel ſummæ viſcerum intemperiei ſigna apparent. undè propoſita ſyncope ſolidarum partium vitio imputari non poteſt. Quin etiam extin-

ctionis ſpirituum nulla utique adeſt occaſio externa aut interna in iis, quos hæc ſyncope propè momento enecat. Neque inediâ vel bulimiâ laborant, qui hâc ſyncope corripiuntur, ut potiùs cœnatos tangat juguletque hoc malum. Nulla quoq; præceſſit ſenſibilis evacuatio, nulli pariter immoderati corporis labores, vel animi motus, nullæ prægreſſæ vigiliæ aut acriores ſollicitudines & ſimiles cauſę evidentes; nec præceſſit febris ardens aut alius affectus acutus, nec denique accuſari poſſunt rarior præter naturam corporis textura, ſivè ſumma evanidaque humorum tenuitas. Poſtremò ſuffocationis ſpirituum cùm externæ cauſſæ, repentinus videlicet terror & ſimiles, tùm verò ſumma humorum cruditas in benè temperatis abſunt.

Ac quanquam ſanguinis ubertas congelatióque ſive in magnis vaſis, ſive in carotidibus meritò pertimeſci poteſt, tamen & ab hac cauſa ſyncope non adeò inſtantaneam mortem adfert; & dignoſcitur non fugacibus adeò accidentibus, aphoniâ repentinâ, ruboribus faciei, pulſationibus maximis & conſpicuis circa tempora, oculorum immobilitatibus,

ma-

manuum diſtenſionibus, dentium ſtridoribus, adductione maxillarum, poſtremò refrigerationibus extremorum, quæ ſigna tradidit Hippocrat. 4. de rat. victûs acutorum.

Sola itaq; & unica cauſa remanet, abolitus ſcilicet motus cordis, quod accepto à cerebro motûs principio movetur per ſpiritum animalem; qui cùm intercipitur, ut nequeat deerrare per propaginem nervi cordis, propter copiam ſeroſæ colluviei, quâ corpora calida humida, uti euſarca & polyſarca, magis abundant, cordis motus cum vita ipſa intercidit, & præcipiti atque inopinato caſu homo moritur. pag. 161. 162. 163. 164. 165. 166.

XXVI.

Motus in palpitatione cordis non eſt ſimplex, ſed conflatus ex tremore & ex motu convulſivo, qualis in piſcibus, ſive moribundis, ſive vibratione corporis & reſilitione evaſionem molientibus.

QVoties enim propria cordis membrana humore multo prægnans intumeſcit, ut Galenus in ſimia obſervavit, aut pericardium ipſum humore ſimi-

liter distentum aut compressum à pulmone, tunc gravatur, vel certè impedimentum adfertur cordis pulsui, uti cor in angustias veluti reductum, quo onus excutiat & retardatum motum resarciat, concitatissimè sese quantum potest, moveat, & sine ordine conatuque veluti duplicato geminet motũ, ad instar hircorum invicem dimicantium, ac tamdiù sese concutit & perturbatè movet, quoad instans veluti à tergo onus, sive impedimentum, si potest, excutiat. Itaque hi motus etsi palpitationes legitimæ veræque non sint, attamen sunt spuriæ & veluti pulsus caprizantes & intercurrentes. Atque si dum cor hisce angustiis premitur opprimiturque, simul quoque vellicetur & mordeatur, adeò ut robur ejus non mediocriter frangatur, vel aliis de causis languescant ejus vires, sive retractione spirituum spontaneâ, ut per animi perturbationes, sive attritione à quacunque causa, superiùs commemoratis, quid prohibet, si non propriè ac simpliciter tremere, sed veluti contremiscere, hoc est, motu tremulo concuti & subsultare, motu scilicet conflato ex tremore & ex motu convulsivo? ex tremore qui-

dem per facultatis ſive oppreſſionẽ, ſive eſſentialem infirmitatem; convulſivo autem, quod deſiliat ob conatum à morſu concitatum, qui motus formicanti pulſui haud abſimilis.

Quem ſanè motum edit quoque cor, cum vaſa ipſa exſiccata præter naturam, ut ab ardore febrili, convelluntur quodammodo. Cùm namque cor fibris carnoſis nervoſiſq; quodammodo conſtet, & carnem muſculoſæ affinem habeat, moveatur autem ab anima ſentiente, ſi non κατὰ προαίρεσιν, certè καθ' ὁρμὴν, cur non tremor in id cadere poteſt? aut certè in thoracem, qui cordis inſtar ab inſtinctu movetur, ſaltem inter dormiendum non cadet? Quia igitur cor movetur motu animali, ſed irritatum & ſubſilit ſubſaltátve, ut excuciat noxam, motus hic cordis minimè ſimplex cenſendus, ſed compoſitus. pag. 168. 169.

XXVII. *Cau-*

XXVII.

Causa frequentissima palpitationis est serosa colluvies, quæ aut in vasis fervescit, aut inde in cordis sinus desubitò insilit, aut in pericardio ejus continetur, vel propriâ ejus tunicâ.

1. QVia à sero ebulliente subita certè invasio solutioque esse possunt ob insitam ejus tenuitatem. Neque enim flatum seu vaporem alienum è visceribus per vasa irrumpere adeò angusta facilè quis dixerit.

2. Quia palpitationi maximè sunt obnoxii, tum qui satietati, temulentiæ, otiosæ vitæ, & ejusmodi causis, quæ serosam augent colluviem, mancipati sunt: tum ætates, temperies atque tempestates anni ad ejusdem congestionem propensæ.

3. Confirmat potissimùm experientia non solùm Galeni, sed omnium ferè Medicorum, qui in apertis cadaveribus diuturnâ laborantium palpitatione pericardium plurimâ turgens aquâ repererunt, & in quodam civis Gorzensis oppidi longè antè palpitatione laborantis & spirandi difficultate pericardium reper-

tum eſt in tumorem immanem elatum pluribuſque libris aquæ diſtentum. ex Obſerv. Petri Baroti Doctoris & Profeſſoris Anatom. Academiæ Pontanæ. pag. 168. 169. 170.

XXVIII.

Tuſſes humidæ excitantur à ſero lento è capite ſive ſenſim in bronchia deſtillante, moxq́ concepto ob loci calorem fervore naturam irritante ad ſui excretionem, ſive potiùs affatim magnâ vi depluente, ſuaq́ copiâ & præſentiâ libero aëris egreſſui officiente.

1. QVia aqua tuſſi rejecta lentoris eſt particeps magis minúſve, & omninò germana ac ſimilis ei, quæ è capite ſecundum naturam per colatorium trajecta expuitione in ſanis reddi ſolet, certè in principio catarrhi & in gravedine atque coryza: lenta, inquam, quia inter depluendum è cerebro ſerum abſtergit neceſſariò aliquid muccoſi cerebri excrementi.

2. Quia è pulmone primò non poteſt venire & ab eodem rejici, quòd primis diebus ſæpenumerò nullus ſenſus in tho-

thorace gravitatis & oppreſſionis ſentiatur.

3. Quia colluviei cephalicæ indicia ſunt manifeſta, inprimis ſtudia ſeria, acerrimæ animi meditationes, & curæ graves atque aſſiduæ ei occaſionem maximam præſtant.

Nam cùm animo curis ſtudiiſque intento ſanguis unà cum ſpiritu plurimus ad caput continenter accurrat, neceſſe eſt profectò plethorâ illud laborare & maximè ſeroſâ colluvie; præterea calore ac ſpiritu animalibus vacante functionibus, certum eſt naturæ munia non mediocre capere detrimentum, & inprimis excrementorum excretionem per vias convenientes & à natura inſtitutas.

4. Quia confirmant hanc ſeroſæ plenitudinis opinionem hæc; ſcilicet inſolitæ capitis gravitatis ſenſus in media tuſſi, totius oris inflammatio, vox minimè libera præ obturatione meatûs palati & narium; denique torpor brachiorum ab aquæ decubitu ſæpiùs incommodus. pag. 177. 178.

XXIX.

Calor non concitat fluxiones, humores liquando fundendoq; in cerebro.

1. QVia concretos in cerebro humores reperire non licet.

2. Quia reliquos à ſeroſo humores non liquare, ſed incraſſare potiùs valet. pag. 179.

XXX.

Frigus fluxiones movet non cogendo calorem influentem & humores liquando, uti ſuprà jam refutatum, nec congelando humores in nobis, vel exprimēdo humores, ſed potiùs vaſa externa præcipuè & interna quoq; denſando, comprimendo, & ex iis ſerum exprimendo expellendoq; redundans alioqui in maſſa & fluxile.

1. QVia cerebrum tantum vivente animali frigus ſuſtinere nequit quantum opus eſt, ut partes præ congelatione condenſatæ intra cranium depellant humores.

2. Quia tantum abeſt, ut cerebrum eam ferre ſummam frigiditatem valeat, quæ

quæ calorem extinguere gravissimaque invehere mala potest, ut ne minorem ferendo par esse valeat, quippe à minore cerebrum lethargo & soporificis id genus affectibus tentari soleat.

3. Quia aqua longè faciliùs congelascere nata est, quàm cerebri corpus crassum concrescere: subsistet itaque potiùs contra hypothesin, quàm fluet, ut intelligere est ex medicamentis refrigerantibus & comprimentibus, quæ coërcere sisteréque fluxiones experimento constat.

4. Quia calent in nobis revera actu omnia, ut Galenus neget excrementa in alvo frigore posse indurari. Hoc ergò modo rejecto, necesse est postremus in problemate positus admittatur, quòd videlicet frigus comprimendo vasa exprimat serum, quod expressum & simul pulsum sponte post delabitur & decurrit.

Id docet quotidiana experientia; Autumni namque primo frigore unusquisque in se experitur aut mictionem plurimam & crebram, aut alvum liquidis diffluentem excrementis; imò quacunque anni tempestate desubitò boreâ sæviente totaq; hyeme evenire idem, quanquam

vis etiam frigoris altiùs penetret, ſuique potiùs inducat ſenſum, quàm adaucti caloris, ut hæc calori humores liquanti accepta referri nequeant. Id ſanè etiam confirmant arthritides & omnis generis fluxiones præcipiti autumno & conſtitutionibus frigidis ex Hippocrat. obſervatione familiares, quæ fluxiones diluviei è capite ſunt effecta. pag. 179. 180.

XXXI.

Motus pulmonum perficitur ope fibrarum carnoſarum, concurrente ſimul eorundem parenchymate.

DIlatatio & contractio reciprocæ bronchiorum pulmonum ad naturales terminos ſecundum naturam perficiuntur ope fibrarum carnoſarum, tanquam exiguorum muſculorum; ſed concurrente parenchymate pulmonum iiſdem continuati inſigni levitate & poroſitate, cujus merito pulmones nullam moram in ſequendo motu ſeu tractu bronchiorum adferunt, nulloque negotio unà cum thorace dilatantur & contrahuntur; ſpatio etiam in thorace vacuo liberoque reddito per motum ejuſdem thoracis

thoracis à diaphragmate musculisq; ejus variis factum. pag. 194.

XXXII.

Asthma intermittens est symptoma obstructionis vasorum omnium, præsertimq; bronchiorum, imò etiam pororum substantiæ ipsius pulmonum illatæ ab invadente desuper aqua, sive seroso humore partim è capite depluente, partim anadrome quadam è stipite cavæ & forte etiam aörtæ pulmones impetente.

1. QVia nulla vasorum erosionis, apertionis aut similis affectûs causa præcessit, nec similiter pleuritidis, peripneumoniæ aut anginæ signa prægressa, aut subsecuta spuitio cruenta purulentáve, sanguinem sanè aut pus obstructionis pulmonum causam opinari non licet. Relinquitur itaque aqueum esse humorem, eumque aut purum liquidumque, aut jam incrassatum calore loci.

2. Quia serosæ in capite & in toto colluviei signa clarissima adsunt; in capite quidem assidua spuitio, tussis creberrima

extra paroxyſmos, pariterque odontalgia, & achores noviſſimè repreſſi; in toto autem calida viſcerum intemperies, & maximè evidens hepatis à parentibus calido admodum temperamento impreſſa, & vitæ genus omnino deſes & otioſum.

3. Quia ægri ſpirant extra paroxyſmum quàm facilimè, an non arguit humoris obſtruentis nihil ſuperare, ſed penitùs reſolvi in eo æſtu & labore reſpirandi? Quo ingenio eſt unus ſeroſus humor, ut vi caloris penitus reſolvatur, nullumque ex ſe craſſamentum relinquat, cui potiſſimùm nihil reliquiarum muccoſarum cerebri ſit admixtum.

4. Quia mirum videri non debet, ſi in ſtipitibus magnorum vaſorum deſcendentibus ebulliens ſerum & periodicè in vaſa articulorum exundans arthritidem artuum inferiorum inferre poteſt; idem etiam in ſtipitibus eorum aſcendentibus per inſignes temporum mutationes derepente fervens per cor dextrum impetere pulmones affatim, ſimulque etiam quod in capite redundat, per colatorium in tracheam arteriam ſponte ſuâ confertim rectaque decumbere.

5. Quia pleræque causarum vulgò enarratarum sive externæ, sive internæ, tam constantibus certisq;, quàm evidentibus sunt conjunctæ & cohærentes affectibus, ut Medicum modò sagacem nullum fallere valeant. Ebullitio autem seri ab externis & incertis omninoq; obscurissimis, imminente videlicet tempestate aëria illata, eáque levis, & consequens simitu eruptio è vasis irruptióque in pulmones adeò sunt obscuræ, ut oculatissimum quemque lateant; nec nisi divinando conjici possunt.

6. Quia cordis, per quod stipes cavæ & aöttæ, in quo serum ebullit, necessariò trajicitur, palpitatio cum hac dyspnœa est conjuncta. pag. 198. 199. 200.

7. Quia adest largissima aquæ puræ putæ expectoratio toto paroxysmi licèt diuturni admodum tempore. pag. 202.

XXXIII. Fe-

XXXIII.

Febres nonnunquam aſthmati & reliquis fluxionibus, ut arthritidi & ſimilibus, quæ à ſanguinis arterioſi ſeriq; in eo redundantis fervore pendent, conjunctæ ſunt.

1. QVia adeſt calor non ſiccus & acer, ſed halituoſus plerumq; humiduſq; & blandus, ob ingenium ſcilicet aquæ ſuâ naturâ minimè mordax, ſed ſuave & demulcens.

2. Quia adeſt pulsûs inæqualitas & crebitas, urinæque prorſus aqueæ & admodum copioſæ, quæ experimento Piſonis familiares & propriæ ſunt omnibus febribus, quæ cum fluxione ſunt conjunctæ, ut cum arthritide atque ſimilibus, quæ à ſanguinis arterioſi potiſſimùm ſerique in eo redundantis fervore dependent.

3. Quia non reclamant ſigna συνεδρεύοντα: ſpontanea laſſitudo, oppreſſióque pectoris, vigiliæ, ſitis, dejecta appetentia & ejuſmodi.

4. Quia non eſt opus, ut ſemper admodum vehementes & urentes ſint febres. Quaſi verò in febrium, ut in reliquorum

quorum omnium morborum genere differentia penes magnitudinem & vulgata illa magis & minùs non reperiantur? Certè in calidis à natura corporibus ac ſanguineis febris aſthmati conjuncta ſatis ſuperque manifeſta eſt, & non obſcuro, ſed eximio ſeſe calore prodit, ut in pleriſq; eſt expertus Carolus Piſo. p. 201.

XXXIV.

Fluxionum cauſæ generantes ſive colligentes non ſemper ſunt hepar quidem impensè calidum, ventriculus autem frigidus ac humidus, continuò tenuem & vaporoſam materiam cerebro communicantes.

ENimverò floridus nitiduſque in facie totoque habitu color huic malo obnoxiorum emicat, conſpicuáq; ſunt mira ad omnes functiones animi & corporis alacritas & ſingularis prudentia, quæ ſunt certa Galeni judicio æqualis optimæque temperaturæ argumenta. Quod ipſum etiam confirmat vaſorum mediocritas. Porrò frigidæ in ventriculo intemperiei conjectura ab immoderato hepatis calore petita eſt admodum vana, quod

quod ipſum etiam monuit Galen. in lib. de uſu partium, cùm ventriculus ſitum in medio viſcerum obtinuerit, ut tepidus aliàs ejus calor à vegetiore viſcerum circumſtantium calore non mediocriter juvaretur; & mediocritatem ſanè temperaturæ ventriculi etiam laudabilis ciborum coctio, cujus indices ſunt excrementa bonæ notæ, ſatis demonſtrat. pag. 206. 207.

XXXV.

Pleuritidis cauſa continens ſæpenumerò eſt ſanguis ſeroſus, pronus quippe ad fluxũ ratione ſeri plurimi affuſi (quod magnâ vi è vaſis exudans & vehementer diſtendens pleuram, dolorem efficit) & deinde inflammabilis ac febrem accendens ratione calidi in ſanguine temperamenti.

1. QVia fieri non poteſt, ut ſanguis ἄκρατος, id eſt, craſſus & lentus ſero pauco dilutus, in extrema vaſa effuſus aut prædicta potiſſimùm ſpatia, iter relegere ſponte in vaſa unde fluxit interiora poſſit, aut verò à calore ſive reſolvi penitus tenueſque in auras abire, ſive in vapo-

vaporem aqueum ſudoris materiam faceſſere. Hujuſmodi enim converſio in aqueum vaporem, aut etiam tenuiorem ſubſtantiam fibroſo corpori minimè competere poteſt, ſed uni ſero, ſive humori aqueo, à quacunq; cauſa fervorem primò concipiat.

2. Quomodo ſuperſtite quidem febre, ſudore autem ſuperveniente dolor conquieſcit? niſi quia reſoluto humore ſeroſo diſtendente, pars affecta, ſeu membrana laxatur ſuæque naturæ reſtituitur, hoc eſt, parte aqueâ ſanguinis diſſipatâ; ſanguis autem ipſe in vaſis reſtitans ſincerus ac putreſcens, aut potiùs majorem uſtionem patiens febrem fovet.

3. Quia ſanguis, qualiſqualis occurrat in venis, ſi membranam impetat, penituſq; in eam effundatur, cum ſit craſſarum partium, non niſi ad ſuppurationem tenderet, aut malignam aliquam tetramque corruptelam contraheret. A quibus ſanè periculis immunes ſunt eæ pleuritides, quæ à tenui & ſeroſo ſanguine excitantur. pag. 227. 228.

XXXVI. *Pleu-*

XXXVI.

Pleuritidis causa est sanguis arteriosus potissimùm, inflammatus magis quàm putrescens.

1. QVia linguæ nigerdo cum insigni ariditate indicium est φλογώσεως sanguinis.

2. Quia nihil purulentum expuitur, & solis sudoribus dolor febrilisque ardor solvuntur. pag. 229.

XXXVII.

In pleuritide pleura solùm externa sæpè afficitur.

1. QVia ægri ab initio quidem in latus dolens, quoad dolor viget, decumbere nequeunt.

2. Quia adest sputum cruoris expers. Nam in quibus externa afficitur pleura, fieri vix potest, ut sanguis per duplicem membranam, scilicet internam & pulmonis propriam, pervadere, sputáque cruore inficere valeat. pag. 229.

XXXVIII. *Pleu-*

XXXVIII.

Pleuritis & Peripneumonia germani & ſimiles affectus tribus modis à ſe invicem diſtinguuntur.

1. DOloris ſpecie. Pleuriticis namque acutus eſt, & pungit vehementer alterutrum latus, aut utrumque; cum in peripneumonia gravis quidem, ſed obtuſus & parvus ac paucos alioqui dies premat pectus ſupra mammas.

2. In peripneumonia ſputum cruentum primis ſtatim diebus & largiùs diffluit, ſi ſalubris præſertim futurus ſit exitus, ſed diutiùs & 40. etiam dies, ex obſervatione Piſonis in quodam Ampliſſimo viro, qui à pulmonia & pleuritide complicatis convaluit beneficio tam copioſæ excreationis cruentæ, ut quotidie linteum unum & alterum lecto inſtratum tabo rejecto complueret; præterquam quod è pleura tanta cruenti ſputi copia rejectari nequit, abſceſſus in pulmone relictus, ſed detectus quadriennio pòſt, in cadavere ſcilicet magni viri à ſimili affectu recrudeſcente interempti, repertus ſatis docuit.

3. Vo-

3. Vomitu, quod à nullo Practicorum obſervatum. Primis namque diebus obſervatione Piſonis pulmonicis vomere eſt familiare, fortè quod membrana communis eſt œſophago & bronchiis pulmonum, ideóq; facilè pulmonibus ventriculus συμπάσχειν ſolet. pag. 231.

XXXIX.

Autumni tempore ὑδατόχλωρα ὑποχωρήματα ſunt frequentia.

IN quibus corporibus ſerum redundat plurimum ratione vitæ in otio traductæ, id frigus autumni nocturnum ſive matutinum apertos à calore meridiano vel tepore lecti poros offendens, itaque altiùs & intimiùs penetrans introrſum deorſumq; ,extimis è vaſis magnâ vi pellit ſecum detruditque ; ſeroſi namque humores ſanguini toto habitu immixti, quia non accuratè cum eo coëunt, facilè ſeparantur quidem, & ſeparati quia ſuâ naturâ proni, fluxi & graves, à frigore repercuſſi relegunt iter quod fecêre, & in vaſorum ſtipites inſignes refluunt, præterque viſcera labentes remeant, decurruntque per inferiores vaſorum truncos

in

in meſaraicos gaſtricoſque ramos, ſed illos præſertim utpote deorſum repentes (nam gaſtrici in ventriculum aſcendunt) indeque in amplam inteſtinorum cavitatem. Quo ſanè diarrhœæ aquoſæ vomitu aquoſo ſunt crebriores. Quia autem in medio per hepar decurſu radices meatuum cholodochorum prẹterfluunt, inde ſi bile prægnantes eos offendant, ut ferè offendũt, abluunt ſanè bilem, uti pariter in medio per inteſtina deſcenſu abſtergunt fæcum reliquias, aut etiam adipem, ſi fortè in eo inteſtina ſint oblita, itaq; evadũt dejectiones copioſẹ & aqueẹ ex prædominio, ſed bilioſæ aliquatenùs aut limoſæ, aut pinguiuſculæ. pag. 235.

XL.

Doloris nephritici & colici ſigna diſtinctiva.

1. NEphriticus in principio modò lumbos duntaxat, modò alterutrum renem latúſve ureteri reſpondens & maximâ ex parte ſiniſtrum, modò imum ventrem & pubi conterminum diſcruciat, non autem univerſum ſemper abdomen, ut colicus, in quo ſæpè

totum

totum trahitur in consensum, sub finem autem os sacrum tam vehementer affligit, ut à ferreis id pistillis propè contundi videatur.

2. Nephriticus non paulatim ut colicus, sed derepentè sævit, & quanquam crudeliùs sævit, tamen inducias sæpè prębet ex intervallis, contrà quàm colicus, atque ille idem assumpto cibo licèt deliniatur, tamen à somno ægrescit ferè, & desubitò excitat ægrotantem, omninóq; pervicaciùs durat, & ferè ad 40. diem extenditur, cùm colicus vix quindecim cõtinuos dies durare soleat, etsi aliquando ex intervallis per septenarios vel quaternarios recrudescere semel & iterum in eodem ægro sæpiùs annotatum sit.

3. Colicus dolor conjunctus est semper cum febre, imò hæc per unum aut alterum quaternarium, imò per plures menses sæpè præcedit, & comitatur, tametsi ferè obscura; dolor contrà pro nephritico creditus febre ut plurimũ vacat.

4. Alvus in colico ab initio & toto morbi progressu adeò est adstricta, ut ne flatum reddere possit; ex adverso in nephritico alvus primis diebus liquidis fluere solet excrementis.

5. Vomi-

5. Vomitus frequentior & importunior eſt in nephritico, ſed pallidæ ferè bilis & cum aqua plurima mixtæ; in colico verò viridis magis aut praſſina, ſed minore affusâ aquâ rejectatur.

6. Ructus inſipidus proprius & perpetuus comes eſt nephritico, ut poſſit pro pathognomonico ſigno & certiſſimo nephritici doloris haberi.

7. Urina pauca admodum toto morbi colici progreſſu, vel etiam à primo inſultu, eáque flava admodum redditur, & ſi quandoque turbatur, primo tamen cujuſq; exacerbationis febrilis clara eſſe ſolet; at verè in nephritico ab initio quidem urgentis doloris urinæ longè copioſæ fluunt, ſive ſimul & ſemel multæ reddantur, ſive creberrimè & guttatim, idq́ue non ſine pruritu in glande, ſed tenues perſpicuæq́ue admodum, tametſi ante doloris inſultum, imò etiam ſæpè non ſuccedente dolore impensè rubræ, ſive potiùs atræ reddantur, ut pro cruentis, niſi attentè conſiderentur, haberi poſſint; declinante autem dolore urinæ non ampliùs tenues, ſed turbidæ & diverſis craſſamentis, ſive arenoſis, ſive etiam craſſioribus, & ad inſtar lapillorum friabilium

bilium conglobatis, ſive etiam lapillis ad inſtar ſaxi eduris ſcatentes & commixtæ.

8. Præter hæc communia ſigna diſtinguitur nephriticus à colico dolore revulſione teſticuli reſpondentis ureteri contracto, ſtranguriâ, & ſaltem pruritu in glande, & frequenti ſæpè mictione, tum verò ſtupore quodam, ſeu tremore cruris reſpondentis pariter reni, ſeu ureteri contracto; denique frigore extremarum partium infernarum. pag. 248. 249. 250. 271.

XLI.

Dolores pro colicis aut nephriticis habiti convulſionem veluti quãdam ſequuntur inteſtinorum, partiumq́; omnium quas inferior venter ambitu ſuo complectitur, inæqualiter factam & confertim; hæc autem inſequitur divulſionem ſeu contractionem peritonei ſive nervorum ſexti paris, vel in exortu primo contermino q́; iis partibus; vel mediato & remoto, in principio ſcilicet ſive capite ipſo, ita tamen ut quandoque etiam ſequantur contradictionem ure-

ureterum ſpontaneam à ſummo conatu immoderatam & propè violentam.

1. QVia licèt conveniant omnes hi dolores cum verè colico in extēſione & acerbitate doloris partiumque diverſarum adjacentium ſympathiâ, in ſegnicie alvi nullis cedente medicamentis, in ructibus, in vomitu denique; non tamen ſumma ſolùm inteſtini pars coli ſitu proprio circumſcripta & ventriculo contigua dolet, ſed modò hæc, modò illa duntaxat abdominis pars, modò & ut plurimùm univerſum abdomen, quantum quantum eſt, & diverſis temporibus hæc vel illa regio dolere primùm incipit, ſive ima, ſive media umbilico aut lumbis reſpondens, ſive denique lateralis. Nec verò venter diſtendi univerſus attollique & intumeſcere atque extare ſupra coſtas, ilia & pubem, ſed contrà potiùs percipitur deprimi, ſubſidere in ſe, unáque cum umbilico introrſum retrorſumque revelli; ut umbilicus lumbis videatur eſſe quaſi aſſutus, ut in ægro veluti exterebrato efformetur inſignis cavitas haud abſimilis equino præſequio, eáque circumpſcripta terminis prædictis.

2. Dolor

2. Dolor non tam distensivus secundum epigastrii latitudinem, quàm lacerativus secundum potiùs ventris longitudinem ac profunditatem, & quandoque perforans sentitur acsi terebrâ pertunderetur pars dolens, quæ potissimum est umbilicus, etsi in quibusdam doloribus citra febrem latus perterebrari sentiatur. Distentionem porrò secundum longitudinem potiùs intestinorum fieri, quàm latitudinem, ut fit in dolore colico à flatu, hinc intelligere est, quòd longanon secundum longitudinem ita sursum revellitur & distenditur, ut non solùm exitu fæces intercludat & flatus, sed aditu glandem vel siphonem clysteris prohibeat, ut nisi magnâ vi intùs adigi queant.

3. Confirmat id ructus hisce doloribus familiaris, qui satis docet motum peristalticum intestinorum, & flatûs inclinationẽ sursum, ob interclusam penitus viam deorsum, tendentem. Facile enim est intelligere, longanone secundum longitudinem distento, sursumq; revulso, parietes ejus in se considere, atq; adeò cavitatem internam connivere. Itaque dolores hos pro colicis habitos non tam distentionem intestinorum secundum lati-

latitudinem ab obſtruente aliquo corpore & implente ventrem præque copia divellente, quàm convulſionem quandam ſeu diſtractionem ſecundum longitudinem, conſequi eſt veroſimile.

4. Dolor vehementiſſimus atque ſubitus non tam intemperiei ſimplici nudæq; tribui poteſt, ut ſolutio etiam ſubita ſatis inſinuat, quàm ſenſibili alicui ſolutionis cõtinuitatis ſpeciei; cũ præſertim nulla cauſa inſigniter calefaciens aut refrigerans accuſari poſſit, ſive externa, ſive interna; aliâ autem ex parte ſolutio continui inteſtinis ſuperveniens ſit vel exeſio, eroſióve, vel vulnus ſeu diviſio, vel ſpaſmus divulſióque. Eroſiònis porrò, aut vulneris cum his doloribus conjuncti nulla juſta ſuſpicio eſſe poteſt, cùm & cauſæ ejuſmodi nullæ præſentes ſint, & ex excrementis etiam ſoluto dolore nihil tale conjici poſſit. ſupereſt certè, ut uni divulſioni, tanquam cauſæ, dolores propoſiti referri debeant accepti, eíque ſecundum longitudinem factæ, ut ex aditu infernè intercluſo colligere eſt.

Nam qui ſenſus veluti perforationis percipitur, is ſanè non eſt à cauſa perforante illatus, ſed potiùs ab inæquali par-

tium convulſione ſeu diſtractione. Non diſtenduntur autem ſecundum longitudinem totam & per extrema, ita ut involutio contextûs eorum diſſolvatur, ſed fit ſecundum partes, ita ut ſuperiores quidem deorſum, anteriores autem retrorſum, inferioreſque ſurſum revellantur & ſæpè inæqualiter. Neque dolores prædicti ſequuntur affectum ſeu divulſionem inteſtinorum propriam; (quia partes omnes toto ventre inferiore contentæ evidenter coafficiuntur; nam ventriculus & veſica fellis manifeſtè convelluntur, ut ex ructu ferè aſſiduo & vomitu bilis eſt arguere, tum etiam veſica urinaria, & uterus ipſe, ut dolor ad pubem manifeſtè docet;) ſed partis alicujus communis inteſtinis cum cæteris omnibus membris inferiore alvo contentis, cui conſentiunt ratione connexionis inteſtinorum tunicæ propriæ, unáque ſurſum introrſumque revelluntur: & fortè etiam non improbabile dictu eſt, viſcera ipſa quodammodo convelli per convulſionem illius partis communis, qualis eſt tum peritoneum, membrana è lumbis quidem exoriens, ſed propagata & diffuſa ad omnes eas partes, tum nervi ſextæ con-

cõjugationis è thorace egressi, omnibus omninò partibus inferioris ventris sese communicantes & ad omnes propagines aliquot emittentes. Per sympathiam itaque sive propaginum sexti paris, sive peritonei, convulsio omnium partium ventre inferiore conclusarum sequi potest. Facile enim est intelligere, contractis in se præter naturam vel ramis sexti paris, vel peritoneo, adnatas iis partes necessariò quoque convelli contrahíque in se.

Hæc porrò convulsio sive nervorum, sive peritonei, sine dubio fieri potest vel in ipso exortu nervorum quidem è thorace, peritonei autem è lumbis, vel in ipsa radice seu principio primo, hoc est, capite ipso, à quo nimirum primam repetunt originem. Neque dolores hujus generis contractionem communis partis ac nervi prædicti sequuntur solùm, sed sunt aliquæ in ventre partes, quæ eam contractionem violentam subire possunt, quæ trahat in sui consensum reliquas toto abdomine partes contentas; ureterés nempe, meatus quippe angusti quidem, sed tunicâ forti admodum constantes, quoties in enitendo exclu-

dendoq; lapillo valdè laborant, contrahunt ſe ſponte naturæ ita vehementer, ut univerſum quantum eſt peritoneum, cæteraſque ei colligatas partes divellant contrahantque non ſine atroci dolore; cujus violentæ contractionis conſequentis divulſionem ureterum cùm dolor totius abdominis ſit evidens argumentum, tum verò eam retractionem vehementem & violentam declarat manifeſtè teſticuli reſpondentis ureteri retractio tanta, ut in abdomine recondi totus videatur, & propè deliteſcat.

5. Quia experientia docet, nullum horum propoſitorum dolorum remedium præſentius eſſe uſu eorum, quæ divulſioni & contractioni violentæ ſive nervoſi generis, ſive membranoſi contrariá relaxatione medētur, & humectare inſigniter nata ſunt, exolvereque convulſionem, & continuitatem divulſam ſuæ integritati reſtituere. qualia ſunt fomenta humida, & inprimis ſemicupium. pag. 251. 252. 253. 254. 269.

XLII. Con-

XLII.

Convulſiones ipſæ dolores prædictos producentes inducuntur à colluvie ſeroſa vel in ipſo capite adhuc ebulliente, vel ex eo totoq; corporis habitu in lumbos ipſos aut vaſa interna irruente, perq; eorum diſtentionem violentam univerſum abdomen affligente.

1. QVia dolores illi ſequuntur ſubitas & inſignes temporum mutationes, ſed eas, quibus ſerum ex habitu introrſum & confertim detrudi conſueverit, cujuſmodi ſunt aquiloniæ auſtrinæ ſuccedentes.

2. Quia dolores iſti febribus superveniunt, quorum focus in viſcerum partiumque vicinarum vaſis hæret, quæque febres mutationes tempeſtatum anni ſequuntur, per quas ſerum in maſſa ſanguinis fervorem concipere poteſt, atque inde in caput efferri per vaſa ſoporaria, ex quorum finibus extremis exundat partim quidem introrſum, partim extrorſum. Ac hoc modo ſecundum membranas aut inter eas effuſum irruit impetitque vel principium nervorum ſpinalis medullæ, vel principium ſexti ſeptimíve

parium, atque alterutrum implet distenditque copiâ & fervore, & secum tum nervos appendices, tum verò membranas pariter adnatas; aut fervore deposito descendens & decurrens sistitur in lumbis, atque nervos inferioris alvi & maximè originem mesenterii & peritonei opplens corrugat contrahitque, & secum revellit distrahitque, quæ finibus adnascuntur membra, id est, in quibus tandem terminantur & implantantur, intestina scilicet & reliqua in alvo contenta, eáque violenta contractione dolorem iis inurit. Introrsum autem & ad animam vergens, ut loquitur Hippocrates, hoc est, in ventriculos cerebri irrepens serum longè graviora symptomata, paralysin, epilepsiam & apoplexiam, atque convulsiones universales, cum quibus dolores propositi solent commutari. Aut si hæc non accidant, hæ febres sudore copioso, vel profusâ hæmorrhagiâ solvuntur.

3. Quia aliàs neque flatus, nec pituita vitrea, aut verò bilis horum dolorum parens esse potest. Non flatus, cùm adversa flatuum copiæ victûs ratio sæpè instituatur, & depressio abdominis versus lumbos contrarium suadeat. Non pituita

vitrea, cùm ustionis sensus toto abdomine per eos dolores, nusquam autem frigoris actualis à vitrea pituita inferri solitus, tum perpetua bilis effusio in intestina pituitam acidã aut vitream non patitur intestinorum parietibus aggeri & adhærescere. Non bilis, cùm illa per convulsionem vesicæ cholodochi rejectetur in ventriculum, aut etiam in vasa ipsa, hoc est, venosum genus, ut satis indicat urina ipsa ferè impensè flava; præterea bilis tormina quidem in ipso decursu & erosionis sensum inferret, non autem revelleret introrsum retrorsumque intestina versus lumbos, quibus assui quasi videtur umbilicus.

4. Hanc sententiam confirmat autopsia colluviei serosæ in ipso postico capite civis Claudii Juvenis, fracti acerbitate dolorum abdominis quadraginta dies totos acriter urgentium, ut & vehementia motuum convulsivorum, qui iis languescentibus successêre post paralysin.

In hujus cadavere dissecto deprehensa intestina, quanquam cruciatu per tot dies acerbissimo fuissent afflicta, atque immedicabili ferè segnicie laborassent, integra & inculpata. Sed ubi ad caput

ventum, cùm primùm ſerrâ poſticum cranium divideretur, tum aqua pura limpidáque ſponte diffluere cœpit non pauca: avulſo autem cranio meninx occipiti & cerebello interjecta tota madida decolorque apparuit ad inſtar papyri aut telæ in aqua diù demerſæ; & verò totum principium ſpinalis medullæ nervíque hinc inde in vertebras propagati in aqua plurima innatare, vaſáque ipſa per membranas diſperſa concreto ſanguine liveſcere, congelato quippe à frigore aquæ circumſtantis, comperta: aperto demùm cerebello, non ſolùm ventriculus quartus aquâ ſcatens, ſed & ſubſtantia ipſa eâdem prægnans, totáque imbuta conſpecta: cerebrum autem reliquum ſiccum prorſus & candoris nativi cæteræque conſtitutionis retinens repertum. Hanc autopſiam C. Piſo obtinuit anno 1617.

5. Vomitus importuniſſimus ſive aſſumptorum, ſive aqueorum & bilioſorum quandoque humorum, à qua cauſa proficiſcitur? ſi non à ventriculo ſimul cum inteſtinis in ſe veluti p. n. contracto divulſoque, & ab expreſſa aqua è capite ſenſim, ſimulque bile è veſica cholodocho expreſsâ per veſicæ divulſionem ſenſibilem,

ſibilem, rejectâque in meatus in ventriculum patentes. Si enim oppido inſignes hepatis tumores aſſiduum non inferunt vomitum, & quanquam inflammatorii in principio, ſcirrhi autem nuſquam, cur diſtentum flatu colon perpetuum & pertinacem adeò invehit?

6. Paulus & Trallianus colicos dolores miraculoſè ſanari affirmant ab uſu refrigerantium. Quî autem hoc fieri poteſt, niſi quia uſu refrigerantium cohibetur raptus ſeri perpetuus in caput, à fervore ſcilicet ſanguinis à febre præſente etſi latente illatus? Ita ſanè eſt. pag. 256. uſque ad 269.

XLIII.

Seri depluvium è toto habitu & capite confertim factum in his, quibus renes ſaburrâ multâ referti ſunt, ſequuntur dolores nephritici.

1. QVî enim aliter lapillus aut arenula mæandris illis radicum emulgentium, aut ureterum latitans, & ſæpè ob lentorem velut inviſcata & firmiter adhæreſcens, ex anguſtiis illis evadere, atque etiam interjectas carunculas

mammillares, ſeu obices ſuperare poteſt, niſi ab aliquo vehementer à retro pellente & devolvente, ſimulq; lubricante vias & emolliente rigorem tunicarum ureterum, atque lentorem arenulæ conglobatæ abſtergente? Quæ omnia ſanè aqua è toto habitu præceps ex alto decurrens, inſtar torrentis, truſa videlicet expreſſáque è vaſis, ſubito ambientis frigore præſtare patet.

2. Quia hi nunquam infeſtant quenquam, quin immodicum præceſſerit urinæ profluvium, quo lapillus è ſuo loco deturbari poteſt.

3. Quia ut plurimùm colicus & nephriticus dolor in iis duntaxat, qui ferè ſaburram arenoſam in urinæ conceptaculis congeſtam habent, concurrunt. Tunc enim ſeri in vaſis ebullientis una pars quidem rapitur in caput, ab eáque impleto poſtico cerebro revulſorii totius abdominis dolores invehuntur; reliqua autem pars eodem tempore in renes deſpumat & exundat, itaque ſuo motu ſaburrâ arenoſâ commotâ nephritici dolores accedunt ad colicos habitos. pag. 266. 267.

XLIV. *Ma-*

XLIV.

Materia lapillorum in renibus genitorum ſunt ichores ſanguinis, ita ut lapidis ſaxei quidem durâ & cineraceâ conſtantis ſubſtantiâ, cauſæ materialis loco ſint ichores ſanguinis crudi & pituitoſi; at verò friabilis, pallidi, rubri ac ſandarachini, vel etiã atri ſint materiæ loco ichores potiùs ſanguinis, ſive bilioſi admodum in hepate geniti, ſive arterioſi in liene confecti.

1. QVia hujus doctrinæ argumenta ſunt urinæ atræ, quæ à permixtione hujuſmodi ichorum levi ſanguinis ebullitione vere & autumno ſeparatorum tales redditæ dolorem nephriticum præcedere ſolent, obſervatione Piſonis cùm in ſe, tùm in aliis.

2. Quia ex centum nephritide laborantibus octoginta & ampliùs renem ſiniſtrum dolent, experientiâ teſte, cujus eventus non ſolùm referri debet in eam renis ſiniſtri poſituram, quæ ſerum impurius nec dum defæcatum in renem refundat, quæ eſt Dodonæi ratio, ſed etiam in eum ſitum, qui reſpondet lieni è directo. Probabile enim eſt admodum, Lie-

nem

nem ſanguinis exterioris officinam κατ' ἐξοχὴν pro more naturæ ſaburram ichoroſam ſanguinis atrabilaris in renem ſiniſtrum repurgare potiùs, quàm dextrum; & quanquam nulla ebullitio præceſſit, quæ ichores ſeparet, tamen ſerum ipſum quacunque ex cauſa in decurſu ſuo nonnullas ſanguinis partes malè coalitas abſtergere & ſecum in renes devehere facilè poteſt; quæ partes craſſioris ſubſtantiæ à natura, nec non lentoris participes, ex anguſtiis renum non facilè evadunt, & cum ſero fluxili ſcilicet & tenuiſſimo percolantur, ſed immorantur, atque adhæreſcunt, ſenſimque aggeruntur, itaq; conglobantur & in friabiles calculos lapideſcunt. 282. 283.

XLV.

Calculi renum non neceſſariò ſunt rubei.

1. QVia rubor non tàm renibus acceptus ferendus, quàm materiæ, nimirum illis ichoribus, unde & atri ac alieni à rubro colores calculorum ſunt, qui etiam ſæpè flavi vel cinerei redduntur.

2. Quia non ſemper in ipſo renum parenchymate ſeu carne generantur, ſed potiſſimùm in cavitate ſeu ſtomacho renum, & radicum ſive emulgentium, ſive ureterum anguſtis meatibus. pag. 283.

XLVI.

Calculi non concretione, ſed uſtione ſeu torrefactione generantur, ubi ubi locorum in corpore humano à calore, ſive mediocri, qualis eſt puerorum blandus & mitis, ſive acri, qualis eſt juvenum & conſiſtentis ætatis hominum.

1. QVia in noſtris corporibus frigoris tantus dominatus eſſe nequit, ut corpora ſtringere & concretione perfectâ indurare poſſit. Hoc enim ſine ſtupore vel etiam necroſi fieri nequaquam poſſet.

2. Quia in cavitatibus non ſolùm à corde fonte caloris remotis lapilli generantur, ut in veſica, ſed in proximis cordi, ventriculo ſcilicet, inteſtinis ſuperioribus, veſicâ fellis, imò etiam in aorta ipſa jam primùm è corde enata. Nam ex Obſervatione Piſonis in Petri Carpenterii diſſectâ aorta propè cor fiſtula quædam

dam

dam lapidea instar tubuli veluti incrustans totum stipitem arteriæ reperta fuit extractáque cum admiratione omnium. Minimè enim adhærescebat, alioqui cinerei coloris, sed vitri instar fragilis; diuturnitate videlicet temporis (nam optimus senex centesimum annum attingebat) & acri igneóque cordis calore sero in arterioso genere plurimo ichor sanguinis ratione ætatis & contentionum animi pituitescentis affusus aggestusque in eam duriciem evaserat, quæ fistulam lapideam efformarat. pag. 283. 284.

XLVII.

Aqua in ascite collecta & tumoris continens causa est pars seri vehiculi chyli & sanguinis.

1. QVia hoc ipsum similitudo substantiæ, imò identitas evidenter docet.

2. Urina ut plurimùm pauca, nec quantitati potûs respondens confirmat.

3. Quia seri conceptacula, seu vasa à natura instituta sunt venæ & arteriæ, in quæ vasa id cum chylo & sanguine ex potu & cibo genitis è visceribus illabitur;

tur; necesse itaque est serum in cavitatem abdominis venisse defluxisseque è vasis, quæ decurrunt aut sedem habent, inserviuntque membris ventre inferiore conclusis, siquidem hic venter membranis undequaque densis sepitur & circumcingitur, quas aqua non facilè præterfluit. pag. 298.

XLVIII.

Serum in abdomen postquam majore copia aggestum est, pulsum & expressum diffluit.

1. Quia ferè desubitò & confertim universum abdomen solet intumescere: qui tumor subitus arguere videtur motum naturæ seu pulsum potiùs & apertionẽ osculorum vasorum, quàm spontaneam seri exudationem.

2. Quia motu seu pulsu & compressione vasorum sæpè diarrhœæ aquosæ contingunt, per quas plures aquæ libræ vel uno die extra corpus dejiciuntur. pag. 299.

XLIX. Se-

XLIX.

Serum in hydrope accumulatur & magnâ copiâ colligitur ob tractionem ablatam; vel propter defectum indigentiæ ratione plethoræ, sive universalis, sive particularis; vel ob imbecillitatem caloris in visceribus trahentis; vel ob viarum angustiam ab obstructione & compressione introductam.

1. QVia hydrops sequitur eam sanguinis plenitudinem, quam suppressa infert menstrua purgatio mulieribus familiaris, aut hæmorrhoidalis utrique solemnis sexui, aut etiam utraque. Talis autem sanguis cohibitus ferè est crudus, multoque sero dilutus, quod serum ita plurimùm in iis redundans & incalescens ob infarctum à reliquo sanguine sponte separatur, & secretum per se exudat in abdominis cavitatem.

2. Quia per viscerum frigiditatem, quæ est causa hydropis vulgatissima, non solùm assimilatrix læditur, quin unà tractrix, cùm utriusq; instrumentũ sit calor. Atqui quoniam tractio assimilationem præcedit, tractionẽ potiùs, quàm sanguificationem læsam esse, arguere oportet.

3. Quia

3. Quia hunc defectum attractionis inprimis ob viſcerum anguſtiam demonſtrant dejectiones chyloſæ pingueſque & crudæ aſcite laborantibus moleſtæ, urinaque in iis nulla aut pauca, ſed & dejectiones cruentæ, & loturæ carnium recens mactatarum ſimiles, quæ aliquando præcedunt hydropem, aut etiam in principio ſuperveniunt, & alioquin viſcerum atoniam conſequuntur, ſimulque indicant, quemadmodum & ſtillæ ſanguinis tenuis è naribus, è gingivis atque aliis locis aſciti familiares. Quæ ſanè atonia viſcerum non tam in caloris imbecillitate, quàm in præternaturali laxitate & exolutione fibrarum conſiſtit, quæ ad retinendum atq; adeò trahendum (nam tractionis finis retentio) comparantur, & nihil ad aſſimilationem conferunt. pag. 303. 310. 311.

L.

Obſtructio hydropis cauſa à multis craſſis viſcidiſq; humoribus maximè pertinet ad radices vaſorum, quæ utrique implantantur viſceri.

NAm obſtructio truncorum rara quidem eſt ob amplitudinem cavitatis eorum,

eorum, à qua illi ex parte nomen cavi accipiunt. Ramorum autem ſive gaſtricorum, ſive epiploicorum, ſive meſaraicorum obſtructio potiùs perpetuum continenſq; alvi profluvium, quàm hydropem inferre ſolet. Quanquam autem obſtructio radicum ſive portæ, ſive cavæ hydropem inferre poteſt, hîc tamen intelligendum eſt, non quidem illum à principio ſtatim contingere, ſed febribus diuturnis ab iis obſtructionibus illatis tandem ſuccedere. Nam quia ſanguis in iis incuneatus brevi neceſſarióque putreſcit, certè febris prævertit: & cùm ratione inappetentiæ cum iis conjunctæ corpus plethorâ non ita laboret, inde non ita frequens ſuccedit, etſi cachexia; ut experientia docet in febribus pallidis puellarum, quæ cachexiam quidem, rarò tamen aſcitem important. pag. 306.

LI.

Aſcites non generatur ſecundum communem ſententiam, ob fruſtrationem haimatoſeos.

1. QVia ex corpore heterogeneo & partibus conſtante craſſis ter-

terrenisq; simul cum aqueis (ex quo genere sunt aliměta externa & chylus ipse, qui etsi ad sensum est homogeneus, revera tamen heterogeneum quid est, & ex diversis substantiis confusis coälescens) ex corpore inquam concreto ex quatuor elementis unicum simplex corpus produci nequit, atque illud aqueum.

2. Quia à languidiore hepatis calore generari quidem potest è chylo sanguis crudus admodum & pituitosus leucophlegmatias fomes, tamen ex eodem modò integro ad vasorum radices perveniente nunquam simplex serum generatur, sed sanguis crudus omninò aut potiùs chylus inquinatus, ut loquitur Aristoteles, vel certè qualis ipse è ventriculo venit & minimè alteratus. Quid enim fiet crassis terrenisque partibus, aut quis absumpsit, cum potiùs aqueæ & tenues resolutionis sint capaces?

3. Quia etsi chylus alterationem aliquam admisit, quantumvis levem à languido hepatis calore, is per resolutionem aquearum particularum, aut certè spontaneum earum diffluxũ in corpus se ipso crassius, quàm contrà in simplicius & tenuius cõverti debet, ratione philosophica ita dictante.

4. Quia

4. Quia in haimatosi serum non tam generatur in hepate aut liene, quàm è ventriculo revera ab iisdem visceribus attrahitur, siquidem ille est ipse liquor, qui in potum usumque venit, sive sit aqua pura, sive vinum, aut aliquod aliud aquæ genus, ut omninò sit improbabile, ne dicam absurdum, ex chylo toto alioqui heterogeneo seu composito & corrupto in hepate (nam generatio præsupponit semper materiæ corruptionem ex axiomate physico, *generatio unius est alterius corruptio*) unum simplex elementum idque aqueum produci. p. 308. 309.

LII.

Tumores hepatis & lienis catarrhopi ac laxi suboriuntur per accessum humoris aquei sese intime in eorum corpus sive parenchyma insinuantis.

1. QVia non sunt phlegmonodes, nec scirrhosi, nec à voporibus oriundi. Non phlegmonodes, quippe absunt febris & dolor, quæ necessariò adsunt phlegmoni à sanguine quocunq; affatim & derepentè viscus impetente. Non scirrhosi; aut primariò, cùm hujusmodi,

modi, de quibus ſermo eſt, laxitatem præ ſe ferant, & aliàs inſigni & evidente tumore ſe manifeſtent, & præterea evaneſcant ſive ſenſim, ſive cum evacuatione aliqua ſenſibili; aut ſecundariò, cùm nulla febris prægreſſa accuſari queat, cujus ardore viſcus arefactum immedicabilem contraxerit duriciem. Non à vaporibus oriundi, quia per vaſa anguſta obliquè inteſtinorum, quæ ſunt flatuum conceptacula corpori inſerta, in viſcera uſque ferri eſt improbabile; Et, ſi vaporoſa ſubſtantia in ipſo viſcere gignatur, neceſſe eſt aliqua ſubjecta materia in iis deliteſcat, quæ eſt prorſus aquea; atque ita reſolvitur cauſa materialis omnis propoſitorum tumorum in aquam. Et certè vapor nihil aliud eſt, quam ſerum ſive aqua in maſſa ſanguinis vel chylo confuſa, calore attenuata & concepto fervore agitata. quod Philoſophiæ & ſapientum conſenſui omninò eſt conſentaneum.

2. Quia id confirmant indolentia tumori & tenſioni conjuncta. à cujus enim humoris conferto decubitu in partem membranâ ſuccinctam dolor ſenſuſque triſtis, gravitatis ſaltem ſenſus abeſſe poteſt, niſi ab aquei decubitu ſuâ naturâ

lenis

lenis omnisque acrimoniæ expertis, statimque per attenuationem, quam, ubi primùm viscera irruit, patitur, levitantis, & non nisi per exudationem sensim factam irruentis, tensionemque molientis? Non enim sanguis aut alius humor ullus terræ particeps citra indolentiam affatim & subitò viscera invadere potest.

3. Quoniam lien & hepar sunt conjuncta, cum venoso quidem genere hepar, cum arterioso autem potissimùm lien, atque quælibet massa, sed præsertim sanguinis arteriosi, plurimo est sero affusa, haud dubium esse potest, ab utroque vasorum genere serosam pleonexiam deponi in utrumq; viscus posse, sive sponte, sive pulsu motuque naturæ copiâ ejus aggravatæ & irritatæ, sive seorsim, ut evenit in diarrhœis biliosis, sive unà cum sanguine ipso turgente, sed ita ut sanguis ipse quidem in vasis subsistat, serum autem ex iis exundet in lobos, atque tumorem excitet. Unde tumorum duo suboriuntur genera, quorum unum à seri dũtaxat decubitu sine febre est quidem, saltem non magnâ & gravi; alterum cum gravi & acuta febri, quæ suppurato ferè solvi solet.

Hepar

Hepar autem magis opportunum est tumoribus, qui à sero unà cum sanguinis affluxu fiunt, atq; febre magnâ succincti suppurato terminantur; Contrà lien iis obnoxius est tumoribus, qui ab unius seri decubitu febrem non ita magnam habent adjunctam, & per se sedantur. Sanguis enim venosus crassior est, crudiorque: & præterea hepatis vasa, quàm lienis longè exiliora & angustiora, sanguis autem arteriosus longè copiosiore sero scatet, quin imò lien ex naturæ instituto fluxiliorem atque adeò aquosiorem chyli partem è ventriculo per vasa, brevia quidem, sed ampla, immediatè trahit exugitque indies; quâ immoderatiùs attractâ ob intemperiem aliquam contractam, turget tandem collecta aqua, & maximè parenchyma ejus rarum, spongiosum atque bibulum, si præsertim eveniant renes in suo munere segniores. Tales tumores provenire in liene, etiam confirmat tum causarum externarum, tum symptomatum assidentium speculatio. Hippocratis namque observatione lienosi plerunque fiunt ab usu aquarum lutulentarum palustrium, & præterea horum tumorum sunt fomites cibi

crassi,

crassi, viscidi, & presertim fructus, lacticinia atque leguminum juscula.

Symptomata assidentia sunt totius habitûs marcor, quòd lien præexistenti in vasis sanguini substituat atque affundat in nutritionem sanguinem serosum; totius corporis segnicies imbecillitasq;, quia spiritus obruuntur aquæ copiâ; varices & tumores pedum, quia pleonexia serosa in infernis partibus magis sese prodit; stillicidium sanguinis aquosi è naribus, exesio carnis gingivarum, quod serum ad partes superiores effervescit. Quin etiam ab eadem causa ulceribus dysepulotis crura manant fœdanturque. Denique quia aquæ fervor ille est levis & in subjecto aqueo frigidóque inest, certe febris minùs evidens, sed obscura, & quæ in extremis partibus, in quas decubuit, gravis humor sese prodit. pag. 321. usque ad 328.

LIII.

Ischuria memorabilis cum sudore perenni.

AMplissimum & Prudentissimum virum Anthonium de Gatinois, Dominum

minum de Drouville in amæno ſuo in Fano D. Nicolai ſeceſſu, ſolitudini de more vacantem ex inopinato Iſchuria adoritur, quæ jam unum diem illum preſſerat, cum apud Piſonẽ de urina penitùs ſuppreſſa querimoniam haberet, qui divinans utrumq; renem pertinaci obſideri calculo, enema unum & alterum, bolum craſſiæ cum rheo, & detractionem ſanguinis è malleolo probavit, & inprimis diætam atterendis calculis atq; lubricandis viis peridoneam ſtatuit, crebróq; per acclivia & declivia equo aut carrucâ vehi juſſit, ſed fruſtra. Septem interea dies integri dilabuntur, & nullam aquæ guttulam reddit, imò quatuor ſuprà diffugiunt, cùm primùm urinam ad libras duas circiter fundit. Sed iterũ urina ſupprimitur, & novemdecim dies ſicci prætervolant, quos iſchuria ſecundò totos urget. Circa trigeſimum autem circiter diem à primâ ſuppreſſione ſex circiter libras affatim eminxit; ſed mox tertiùm iſchuria repetiit æquè ut antè pertinax. Tum verò corpus univerſum jam antea per pluſculos dies uvidum, ſpectabili continuóque cœpit diffluere ſudore, & tam inſuavi ac olido, ut vix perferri poſſet ab ipſo Pi-
 ſone.

ſone. Dies autem jam decem noctesque ſudor ille tenebat, cùm ecce derepente dolor renum atrociſſimus virum prædictum adoritur, ſed is mox (nam nullus dolor atrox & acerbus idemque diuturnus) ſemicupio paucas intra horas cedit, & ſimitu duo ab illo excreti calculi formâ & charactere dactylorum nucleis ſimiles, ſed longè majores, quorum enixui ſucceſſit liberalis diúque optata & facilis deinde mictio. In hac iſchuria fieri ſanè potuit (inquit Piſo) ut lapillus hærens in pelvis fine exortuque ureteris aliquo corporis motu ſurſum in pelvim rejectus aſcenderit, itaque liberum aquæ deſcenſum præbuerit, ſed mox idem decidens ſponte & ab aqua decumbente deſuper preſſus expreſſuſque, iterum in ureteris principium exitum ut antè ſero denegarit. Credibile enim eſt, hęſiſſe toto illo tempore in exortu ureteris lapillum ſecundum unam ex extremitatibus ſeu mucronem, non autem ſecundum corpus medium, quod cùm ureterem ipſum vi ſubiit, tùm verò dolor gravis urgere cepit. Nã in pelvi ampla lapis ſanè abſq; moleſtia deliteſcere potuit, unáq; penitùs urinam intercipere. p.335.336.

LIV. *Ar-*

LIV.

Arthritidis causa continens est serosa colluvies, eáque cùm semel incaluit aut copiâ turget, non aliunde, quàm è venis arteriisq; totius corporis, in articulos ruens & diris cruciatibus affligens; interim & magna aquæ portio è capite, in quod scilicet innumera vasa finiuntur, in articulos secundum tendines gliscit & irrupit; quod etiam ex Hippocat. sententia libr. de Glandul. & locis in hom. fieri potest.

ITaque mobile est serum.

1. Quia dolor de subito & vehementer invadit, omninò etiam humor arthritidis parens magnâ vi copiâque & impetu necesse est præceps ruat, qui vel præ copia naturam aggravare, vel qualitate malignâ eandem lancinare infestaréque, vel certè per se ac sponte exundare fervore concepto, itáque longè latéque despumare & effervescere possit, qualis nequit esse humor aut crassus frigidusque & lentus, qualis sensim indies generatur, aut calidus, nempe sanguis, cujus integritatem servantis natura retinentissima esse solet : at serum solum,

quod per ſe exundans facilè ferri quoquo poteſt, & qua data porta exilire, pariterque nullo negocio à natura huc illuc impelli. pag. 347. 349.

2. Quia ſeroſæ in toto corpore redundantiæ plura ſunt argumenta: Temperamentum impenſè calidum omnium viſcerum, denſitas totius habitûs, cibandi ratio liquida, urinæ profuſa copia ad libras ſex vel uno die, cùm vix duæ cujuſcunque potulentæ materię ebibantur, dejectiones aqueæ bilioſæ, febris cum horripilatione & inſigni laſſitudine unum aut alterum diem arthritim præcedens & ſub veſperam exacerbans. quæ manifeſtè arguunt ebullitionem & effervescentiam aquoſi in vaſis humoris. Quoties denique ſecatur vena, toties advertitur ubi ſanguis in pelvi ſubſedit, confuſione humorum diſſolutâ ſerum ſecretum maximam partem pelvis occupare, eique tantillum miſcellæ ſanguineæ conſtantis & integræ atque inculpatæ innatare. pag. 349. 351.

3. Quia ſolutio paroxyſmorum conſequitur madorem totius corporis continuatum eumque tepidum.

4. Quia tumor cum fluxione dolorifica

rifica conjunctus & brevi discuti solet resolvique & perfectè, adeò ut quamvis à decem annis ægros exercuerit, tamen tophum nullum relinquat; quomodo solus humor serosus perfectè resolvi potest. Et quanquam tophus aliquis relinquitur, fit is ab ichore bilioso sensim à calore loci concreto, aut etiam ichore pituitoso seu muccoso è capite delapso, prout nodus seu lapillus concretus est flavus aut cinereus; rarò tamen suppurato terminatur, sed resolvitur sensim, ex quo aqueus solus humor quippe resolutionis patiens, sed cui ichoris terrenive excrementi aliquid est aspersum, necessariò arguitur. pag. 352. 354.

Terminus autem à quo partim est totum, scilicet cum suis vasis, partim caput. Illud confirmatur

1. Quia omnia vasa connectuntur per suas propagines cum articulis ipsis, in quos proinde ex omnibus vasis sive plenitudo, sive cacochymia deponi & exonerari potest.

2. Quia adest vasorum externorum tumor, qui ante insultum arthritidis in manibus pedibusque est admodum conspicuus, quique nisi lapsu temporis subse-

derit, producit morbum in longum tempus. Arterias autem præsertim hîc concurrere, constat ex pulsu magno altoque veluti undoso, qui necessariò plenitudinem cum virium robore arguit. p.348.

3. Quia febris ferè conjuncta est cum iis doloribus, imò eosdem præcedit. unde colligere est, serosam illam diluviem decumbere in artus subjectos quàm maximè è toto corpore. pag 348.

Hoc autem caput scilicet esse aquarum fontem, convincit evidentissimè syndrome symptomatum in motu depravato & sensu propè sepulto.

Patiuntur hi ægri non solùm motus convulsivos in artubus, præsertim inferioribus vel in palpebris, labiis, & maximè carpo, sed etiam soporem, qui ad typhomaniam, sive coma pervigil pertinet. pag.351.

LV.

Arthritidis fomes è visceribus & hypochondriis inferioréque alvo nullâ ratione est repetendus.

1. QVia humor crassus & viscidus eas infarciens partes confertim

tim cumulatéque, vel uno die articulos inferiorum partium, aut impetere membra ſuperiora haud valet, cum ad deterſionem hujus humoris longiſſimũ tempus exigatur, & ad fluxum omninò ſit ineptus ejuſmodi humor.

2. Quia obſervatum fuit, alvi fluxui partim ſpontaneo, partim ab uſu quotidiano laxantium medicamentorum procurato, eique trimeſtri, nihilominùs ſucceſſiſſe dolores arthriticos de more & repente, eoſque graviſſimos & diuturnos.

3. Quia annotatum, toto tempore paroxyſmi alvum ſemper fluere liquidis excrementis, hoc eſt, aquoſis bilioſis, quæ ſanè indicant, ab alvo non provenire cauſam arthritici doloris fomitẽ, cùm alvus contrario motu prorſus repurgetur, nec natura contrarios ſimul motus ſentiat.

4. Quam ſententiam etiam confirmat corporis diſſectio, non vi arthritidis, ſed peripneumoniæ fatis abrepti, in qua ſatis conſtitit, viſcera omnia inferiore ventre contenta integra fuiſſe & vitii expertia atque ab omni infarctu libera. pag. 347. 348.

LVI.

Febris arthritidi conjuncta sæpè non est symptomatica, sed essentialis ac primaria.

1. QVia semper prægreditur & antecapit dolores istos arthriticos, licèt quandoque minimè sit vehemens, sed parva & vix conspicua, & omnium eorum principia exigua esse soleant.

2. Quia dolores arthritici quanquam inducias sæpè præbent, nihilominùs tamen febris urgere & increbescere per se est annotata à Carolo Pisone.

3. Quia febris symptomatica ad ephemeram reducitur, quæ unius spiritus vitalis inflammationem sequitur; evidentissimis tamen signis constat, hanc febrem non in uno vitali spiritu accenso, sed omninò in sanguinis massa præter naturam inflammatâ locum habere, uti id continuitas febris, typus pulsusque & per quaternarios mutatio indicat. pagin. 355.

LVII. Fe-

LVII.

Febris hæc in inflammatione potiùs, quàm in putredine consistit.

1. QVia id demonstrant nigricies & ariditas linguæ, ut & rubor faciei in parte sinistra, pulsatióque sensibilis in latere sinistro, quæ omnia sanguinem potiùs accensum, & quidem arteriosum significant, cùm lien sit fons sanguinis arteriosi, ut hepar venosi.

2. Quia in calore non tam mordacitas aut acrimonia insignis, quàm acuties, & vehementia quædam observatur, quæ ad sensum frangi à mora hebetaríque videtur. Itaque incensionis clariora, quàm putredinis sunt indicia, nisi ebullitionem seri putredinem appellare liceat. Certum enim est, in illa sanguinis arteriosi ebullitione, quæ febrim efficit, serosam partem sanguini affusam maximè fervescere; qui fervor in sero putredo dici potest, cùm præsertim fœtor in dejectionibus aqueis sit maximè manifestus, atque corpora aquea ustionis non tam sint capacia, quàm putredinis, si quando ebulliunt & fervent. pag. 357.

LVIII.

Articulorum in curatione arthritidis, ob imbecillitatem quandam ſuſcipiendam, nulla habenda eſt ratio.

QVod enim articuli reliquis membris faciliùs promptiúſque ſerum ſponte ſuâ effervеſcens excipiant admittantq́ue, illa propenſio non ab eorum imbecillitate, ſeu temperie aliqua, hoc eſt, laxitate vel raritate, verùm ab ipſa conformatione, eáque non in cavitate poſita, ſed potiùs in conjunctione cum vaſorum omnium finibus repetenda eſt; quam conformationis partem immutare minimè eſt in noſtra facultate poſitum.

Articuli enim hoc ſolùm nomine deſpumantem aquam admittunt imbibuntq́ue neceſſariò, quia in iis ſiſtuntur terminanturq́ue vaſorum omnium internorum propagines extremæ. Sed ebullitio primùm quidem in majoribus vaſis interniſque incipit, ſerum autem ebulliens effervеſcit, & exundat in minores, tandemq́ue in extremos ſurculos: qui cùm non habeant unde refundant humorem imbibitũ, idem is in articulorum cavis, in quibus ſcilicet extrema ferè vaſa

rè vasa terminantur, sistitur aggeriturque usque & usque: ex quo necesse est à sero continenter impetente articulos ipsos à se invicem violenter distrahi. pag. 367.

Quod si statuatur, sive strictis ligaturis, sive frigidis medicamentis, ab artubus longè latéque repelli posse confertim irrumpentem humorē, id verò ultrò fatendum est, sed hoc pacto ægrum in manifestum vitæ discrimen adduci pertendendum, cùm repulsa serosa illuvies necessariò vel pulmones, vel aliquod aliud è nobilibus visceribus irruat invadatq;: quo sanè præstat sinere, ut serosa illuvies præceps in exteriora membra ruat. pag. 368.

LIX.

Dolores partium externarum sæpè fiunt à diluvie serosa periostia membranosumq; genus internum divellente: ut & stupores sive paralyses brachiorum & crurum ab eodem humore nervosum genus madefaciente.

1. QVia neque in calore, neque in mole & charactere à se ipsis membra dolētia sunt immutata, necesse est omninò tenuissimum atque decolorem

rem eum esse humorem, qui dolorem membranoso generi infligit, qualis unus est aqueus, seu serosus humor in sanguinis massa.

2. Quod dolores isti vel sensim sine sensu, humore scilicet resoluto & citra suppuratum evanescunt, vel subitò sudore largiùs dimanante intereunt.

3. Quia pleonexiæ serosæ in corporibus ita affectis manifestè se produnt indicia, scilicet urinæ copiosæ & potum longè excedentes, tenuesque ac perspicuæ, (nam si quando aspersæ fuligine videntur, est potiùs ex admixtione ichorum atrabilaris sanguinis, qualem in splenicis atrescere credendum est, quod etiam fieri potest à suspecto vapore sive fumo antimonii aut sublimati inspirato) deinde sanguinis massa tota ferè serosa, hoc est, sero plurimo diffluens & exiguũ aut nullum sanguinem continens, qualis apparuit in quodam Præside.

4. Quoniam membranæ totius corporis omnes sunt menbranis capitis continuæ, & hoc aquarum fons est sive labrum; è capite profectò secundum membranas serosum humorem dolorum causam depluere est verosimile: sed quia non

non tam partes externæ, quàm internæ membranæ dolent, omninò ex interno capite, non autem ex externo depluvium illud venire conjicere est, præsertim cùm quod ab externo capite fit depluvium, ab eo potiùs externa corporis facies intumescere, quàm dolere soleat: nempe externæ membranæ & universales ob assiduos membrorum motus contractioni & explicationi sunt assuetæ, & ita impunè distentionem ferunt, quam depluvium è capite externum, quanquàm confertim decumbens & tumefaciens, infert, ut constat in habitu leucophlegmatico.

5. Quia præter caput duo viscera hepar & lien præsertim sunt fontes serosi humoris, eáque viscera membranoso generi per venas & arterias conjuncta sunt, haud dubium est, serosum humorem in vasis redundantem, & ab aliqua causa fervefactum, ut contingit in febribus pluribus, posse è vasis despumare & effervescere longè latéq;, & impetere confertim membranosum genus; itaq; violentâ exporrectâq; plurimùm distentione dolorem vehementem inurere, sed alioqui ferè fugacem, nisi diù duret ebullitio se-

rosi

rosi humoris, ut fit in febribus synochis, præsertim hybernis. pag. 396. 397.

LX.

Hydrops quidam universalis oboritur à sero vel depluente ex externo capite hydrocephalo curato, vel è toto habitu exsudante, non uti leucophlegmatia à sanguine pituitoso & crudo.

1. QVia serosum humorem inter cutem & cæteras membranas universales stagnantem color demõstrat in cute idem ferè, utq; antè, non autem subalbidus atque lacteus aut livore suffusus juxta oculos, qualis in leucophlegmatia cernitur, acsi cutis suffuso lacte puréve madesceret, flore vividi coloris ferèdeperdito.

2. Quia in hoc hydrope compressa digito cutis ex se statim resilit, refluente aquâ sponte illuc unde à premente manu dejecta: in leucophlegmatia impressum digiti relinquitur vestigium, sanguine crasso non facilè refluente illuc unde expressus erat.

3. Quia cachexiæ nulla in illo manifesta sunt indicia, quæ leucophlegmatiam pręcedere solent: nec pariter febres arden-

ardentes aut viſcerum tumores inflammatorii illi ſubſequi ut hìc ſolent, niſi fortè ſit conjunctus aſcites: etſi gravitas capitis & hydrocephalum hydropem cutaneum ferè præcedant.

4. Quia facilis eſt ſolutionis, cùm leucophlegmatia non niſi ægrè curetur, quandoquidem longè facilius pleonexia ſeroſa in toto redundãs corrigitur, quàm intemperies frigida ſiccaque viſcerum crudioris ſanguinis parens emendatur. Certè aquoſus tumor, habitûs externi experientiâ teſte, ſolo calore lecti vel ſudore evaneſcit.

5. Quia univerſali hydropi minimè anorexia & ſitis importuna aſſiduáque, quemadmodum leucophlegmatiæ, aſſidere conſuevit. pag. 398. 399.

LXI.

Variolarum eæ ſpecies, quæ vulgò D. Barbaræ veſiculæ vocantur, excitantur à ſeroſo humore in ſanguine putrente, efferveſcente è vaſis longè latèque, ſed intra epidermida ſubſiſtente, ſanguinis ipſius craſſamento in vaſis reſtitãte.

1. QVia cuticula extans quaſi pellucet ut laterna punica, ve-

ſicâ

ficâ apertâ non craſſus, ſive lacteus humor, quale eſt pus è ſanguine genitum, ſed aqueus prorſus humor dimanat.

2. Quia iſtæ puſtulæ ſubſident ſponte nullo humore aſpectabili diffluente, reſolutâ aquâ nullo in vultu earum veſtigio relicto, aut cavitate ulla in exesâ cute impreſſa.

3. Quia hujuſmodi exanthemata ſunt familiaria corporibus ſiccis & gracilibus ac ſplenicis, quibus ſanguis, præſertim arterioſus, atrabilaris ferviduſque eſt, ſed aliàs ſeroſus, cùm reliqua exanthematum genera ſuppurato terminari, ſuique veſtigia in exeſa cute impreſſa relinquere ſolitæ, effloreſcant potiſſimùm in euſarcis corporibus benéque habitis, hoc eſt, in quibus ſanguis minùs eſt fervidus, ſed craſſior.

4. Quia delirium concomitans habent leve miniméque lethale: mite (inquam) delirium propter humoris benignum ingenium, ſed non lethale ob facilem ejuſdem reſolutionem, qualis neceſſe eſt fuerit ſeroſus humor in toto ebulliens inque caput effervеſcens, cui hæc omnia competunt.

LXII. *Ace-*

LXII.

Acetum fit ex vino ob calorem vitalem evocatum, & humiditatem aqueam majori ex parte abſumptam.

VInum merum & generoſum quod aquei humoris minùs habet, haud facilè putreſcere videmus, ſed potiùs aceſcere: ſcil. hujus vitalis calor duntaxat, minimè autẽ calor temperaturæ ab ambientis calore evocatur. ex quo acetum eſt quaſi vinum mortuum, id eſt, vitali deſtitutum calore, nec non humiditate extraneâ illâ, ſive aqueâ majori ex parte. Nam in aceto poteſt aliquid hujus ſupereſſe, cujus ratione ipſum acetum aliquando putreſcit: in generatione autem aceti unà cum vitali calore humidum aqueum diſſolvi, ſupereſſéq; humidũ continuans, ſive proprium unà cum mixtionis calore. ex eo eſt intelligere, quòd acetum etſi eſt actu humidum, facultate tamen eſt admodum exiccans. videlicet acetum per nutriciæ humiditatis conſumptionem non ampliùs ita humectat atque vinum, ſed ſiccius vino factum eſt, humiditate quippe internâ per extraneæ receſſum cum ſicco accuratiſſimè commixtâ.

Præ-

Præterea tametsi acetum ab ambientis caloris actione aliquid contraxit caloris adventicii, à quo acrimoniam quandam comparat; tamen vino frigidius esse absolutè per vitalis caloris corruptionem, mordacitas, quam habet, evidens est argumentum; quæ mordacitas est tanta, ut, quia altiùs penetrat, unáque constringit & mordet, sæpè solutionem continuitatis cum dolore conjunctam inferat. Penetrat autem altiùs ob miram substantiæ tenuitatem.

Non fit ergò generatio illa aceti ex vino per putrefactionem. quam in eo nullam esse etiam hæc argumenta convincunt: nimirùm certo constat experimento, minorem putredinē sive inchoatam ad majora esse viam, ut longè facile sit id, quod aliquantum cepit putrescere, deinceps insigni corripi corrumpíque putredine, quàm id quod neutiquam adhuc putredinis rudimentum concepit ullum. Quod ratio ipsa Physica etiam satis confirmat. facilior quippe est à medio ad quodvis extremum transitus, quàm ab uno extremo ad alterum. Quo posito, si inchoatam putredinem in aceto fatemur, necesse est acetum ad putredinem

esse paratissimum. Atqui experientia quotidiana teste, acetum vel nunquam putrescit, vel certè ægerrimè, vinumque multo proclivius est ad putredinem contrahendam antequam in acetum mutatur, quàm ubi jam est mutatum, ut docet aceti generatio arte facta, quæ fit, si vinum vel à sole, vel ab alio mediocriter calefaciente tepescat, quo vitalis exhalet calor, unáque humidum aqueum absumatur. pag. 405.

LXIII.

Sanguis proportione respondet vino, estque mixtum, quod aquæ genus appellat Aristoles; eas denique patitur affectiones, quas vinum.

VTi enim vinum putrescit, cùm ebulliendo fit vappa, aut mutatur in alienam diversamque substantiam, cùm acetum evadit aut congelascit, quemadmodum Aquilone sæviente historiarum fide nostro ævo ita congelascere vinum est compertum, ut in frusta divisum fuerit militibus; ita & sanguis easdem pati potest affectiones. Congelationem namque sanguinem non solùm

extra corpus effuſum pati, experientia docet, ſed adhuc num in vivente, vel etiam in vaſis reſidere gangrænam, amplam fidem facit; & concretio ejus ſive congelatio in vaſis à frigore aquæ in eo ſtagnantis plurimæ obſervata. Quod ad putredinem ſpectat, plures ſanè varioſq; putredinis gradus ſanguinem admittere, modò ſcilicet mediocrem & coctionis participem, quæq; corrigi poteſt, modò malignam & inemendabilem, modò mediam putredinem, cùm ſenſus vel ipſe docet in ſanguine extracto, tùm diverſæ febrium ſpecies, quæ variam putredinis in ſanguine naturam conſequuntur. Nam ſenſus ſatis deprehendit fibroſæ ſubſtantiæ in ſanguine venâ ſectâ extracto diſſolutionem in ſaniem omnis conſiſtentiæ expertem, tabum aut amurcam referentem, quem Ariſtoteles ideò ichoroſum morbidumq; appellat 4. Meteor. Sedimentum quoque in urina per febres varium, idque modò laudabile, modò exitiale, modò neutrum; pariterque pus idem demonſtrat, longè ſcilicet varium per inflammationem partium tumoreſque p. n. ſuccreſcens in corpore cum tempore; hæc enim ſequuntur, ideóque

arguunt

arguunt ichoris à fibrosa sanguinis substantiâ separationem, quæ absque putredine fieri nequit. Quemadmodum denique ex caloris in vino vitalis evocatione, humidíque aquei seu nutricii resolutione ab ambigentis calore potissimùm factâ vinum in acetum mutatur; pariter sanguinem ex evocatione spiritûs vitalis, serosíque humoris mutari in substantiam aceto affinem, quid vetat?

Certè limus seu succus melancholicus, in quem sanguis ustulatus convertitur passim frigidus, quippe acidus & mordax omninóq; aceto finitimus, luculentam fidem facit. Nam in aceto quanquam tenui, tamen crassiorum elementorum non parùm superare fæces, quæ cum tempore in acetum continentibus vasis subsident, & succo melancholico magnâ ex parte respondere videntur, docent. Neque est improbabile, varias bilis & reliquorum humorum species, in quas sanguis fermentatione, ebullitione, aut aliâ simili alteratione experientiæ fide convertitur, esse mixta quædam, quæ aceto quodammodo sunt finitima. pag. 410. 411.

LXIV. *In*

LXIV.

In omnibus corporis mistis in universum, humidum, aqueum præsertim, est putredinis subjectum, aut certè causa seu occasio omninóque conditio putrefactionis.

1. QVia causa putredinis efficiens est proprii caloris recessus. Calor autem recedere nequit sine proprio interitu, cùm idem numero accidens proprium nequeat deserere subjectum ac in aliud migrare: necessaria proin est calori humida substantia, in qua resideat si educi debet, & cum qua tanquam cum vehiculo emigret.

2. Quia ligna arida, experientiâ teste, integra & sine carie multis seculis non aliâ ratione servantur, quàm quia in iis exigua admodum inest, nec nisi ægerrimè evocabilis humiditas naturalis, cujus indicium, quòd ubi ea primùm madescunt externóque aliquo perfunduntur & humectantur humore, tum facilimè putrescunt. Nimirùm calor non potest solus evaporare sine humida aliqua substanria. In lignis enim aridis humectatis aquosus humor imbibitus, quia vehiculi

usum

uſum naturali calori exihet, occaſionem certè præbet & apparatum ad cariem, quippe cum beneficio ejus tanquam vehiculi naturalis calor ab ambientis calore evocatur, ægrè aliàs per humiditatem naturalem modicam ligni extrahi potens. Ac tametſi humiditatis adventiciæ eductio ſive evaporatio nequaquam eſt putredo, niſi cum ea naturalis educatur calor, tamen eſt occaſio putredinis, quia calori, ut dictum eſt, naturali tanquam vehiculum offertur, cum quo hic facilè educitur.

3. Experimur, quoties animus eſt mixta quædam à putredine vindicare, id nos conſequi, ſi ſale vel igne humidum aqueum extractum à nobis fuerit, tãquam cauſa facilis putrefactionis; Eo enim in vaporẽ ſoluto, nativóq; humido, quo res conjunguntur, ſuperſtite, res ſuam integritatem multo diutiùs retinent. Certè carnes animalium mortuorum haud facilè putreſcunt, ſi nutricia, quâ abundant humiditate, quomodocunq; reſolvatur; aliàs ad putredinem ſunt à natura paratiſſimæ: Contrà quibus humiditas aquea ineſt pauca, ſed humidum naturale, & oleoſum, cum ſicco apprimè mixtum redun-

redundat, ea difficillimè ſentiunt putredinem. teſtis eſt oleum humidum quidem valdè, ſed humido naturali pollens, eóque accuratiſſimè cum ſicco commixto, ut viſciditas ejus docet, nam id difficillimè putreſcit.

4. Confirmant hanc doctrinam quæcunque ſolis radiis expoſita à putredine diù præſervantur, quòd vehemens ſolis actio occupet humidum reſolvere, quàm internus eliciatur calor. & particulatim caſtaneæ & nuces id convincunt, quæ in extrema quidem parte quanquam ambienti propiore, tamen quia ſicciore ideóq; magis reſiſtente, haud facilè concipiunt putredinem, cùm in interiore facilimè putreſcant, utpote longè humidiore. Agens namque omne citiùs magiſque in corpus ad actionem recipiendam aptius agere conſuevit. p. 414. 415.

LXV.

In vini putrefactione aquoſa ejus pars eſt ſubjectum putredinis & ejuſdem occaſio.

1. QVia non totā vini ſubſtantiam putreſcere, ſed particulas tantùm

tùm tenuiores & aquoſas ex ſitu vini in ſuperficie ejus conſpicuo arguere eſt. Nam hic ex aquoſis particulis exhalantibus per ebullionem vini fit; Ebullitio enim ſituſque in omnibus ſignum putredinis eſſe ſolet, qui vel in ipſius aquæ elementaris putredine conſpicitur, ceu quædam telicula.

2. Quia experientia docet vinum proclive eſſe ad putredinem, primâ potiſſimùm æſtate ipſius confectionem conſequente, quâ præteritâ ſi vinum evaſerit putredinem, ſequente alterâ æſtate minimè putreſcere. Quod ſanè contingit, quia aquoſa in vino humiditas primâ æſtate adhuc ſuperfluit, non ita ſequente, quippe quæ continuò reſolvitur tam à proprio, quàm ambientis calore, ſenſim ſcilicet ſine ſenſu, quod docet vini in doliis immunitio ſenſim fieri ſolitâ.

3. Quia vinum vetuſtum ob eam continuam aquei humoris exolutionem minimùm ejus humoris habens, ęgrè putreſcit, & eò minùs quò antiquius, ſimiliterque vinum merum & generoſum, ſed aceſcit potiùs; ſi modò adhuc alicujus humiditatis ſit particeps, cujus ratione vita-

lis calor ab ambigentis calore educi possit, aliàs ne acescit quidem, ut fidem faciunt vina Hispanica.

4. Quia qui vinum à putredine vindicare student, illi igne excoguunt, ut omnes ejus partes aqueæ exhalent, ex quibus aqueum in vino humidum causam esse & occasionem putredinis concludere licet.

5. Quia acetum non facilè putredinem sentit, non solùm quia per eductionem caloris vitalis frigidius vino redditum evocanti ambientis calori magis obsistit, sed quia humidum in aceto aquosum aut nullum, aut paucum existit, & quò ejus minus est, eò minus putredinem sentire potest; cujus indicium est, quod acetum ex vino tenui dilutoque factum propter ejus humiditatis aquosæ exorbitantiam facilè putrescit, cum ex vino generoso factum incolumitatem diutissimè servet. pag. 415. 416.

LXVI.

Diaræ sive unius diei, sive paucorum consistunt in una aqua, sive serosa sanguinis venosi aut arteriosi parte, eaque

eaque ebulliente, vel etiam putrente, non verò in ſpiritu vitali inflammato.

1. QVia calor in febre Diaria vel primo contactu, vel ſtatim ſuavis eſt & blandus; quæ caloris certè lenitas ſuavitaſq; ſubjecti halituoſi & vaporoſi, aquei & minimè ignei certũ eſt argumentum. Spiritus verò inflãmatus, id eſt, igneſcens fumum emittit acrem & pungentem, miniméq; blandum & ſuavem.

2. Quia pulſus in magnitudinem celeritatem & crebritatem mutatur, alioqui exquiſitè ſervans naturalem æqualitatem & molliciem cum ordine, non aliam ob cauſam, quàm quod ſeroſus humor corpus homogeneum tenue atque ſimpliciſſimum fervet æqualiter, atque ejus fervore cor non niſi mediocriter incaleſcit, ac ſine ſpirituum notabili exhauſtu. Si namque contrà ſpiritus vel per unum diem naturalem igneſcere ſtatuatur, non levem ejus jacturam ſequi neceſſe erit, unàque vires inſigniter collabaſcere, unde magnitudo & celeritas pulsûs non conſiſteret. Et ſanè mollities organi in pulſu mollis index eſt, qualis eſt arteria aquâ plurimâ ebulliente tur-

 gens.

gens. Deinde nulla est necessitas contractionis in pulsu majoris seu celerioris, sed sola febrilis caliditas temperari debet; hinc conjicere est in Diariis spiritum vitalem minimè ignescere, sic enim exurgerente vapores ex spiritu ignescente calidi sicci & fuliginosi, sed potiùs alium humorem, ex quo vapores aquei, non autem fuliginosi excitentur.

3. Quia nulla symptomata ab Hippocr. in prognostic. commemorata assident & superveniunt Diariis.

Quod sanè evincit Diarias minimè in spiritu vitali ignescente hærescere, sed in aliquo alio humore à natura benigno, & cujus jactura aut corruptela minimè perniciem aut noxam insignem naturæ adferre potest. Nam spiritûs inflammatio diem naturalem adæquare non potest citra omnimodam resolutionem & exhaustum, itáque summam virium jacturam consequentem indéque syncopem aut certè lypothymiam atque omnium functionum abolitionem. At verò humor serosus simplex & benignus nullam naturæ ingratam qualitatem aut alienam valdè, nullam que molestiam inferre potest, neque notabilem offensam func-

ctio-

ctionum importare, aut habitum corporis à naturali ſtatu in non naturalem immutare.

4. Quia urinæ benè coloratæ, omninóque urinis ſanorum ſimiles ſunt, quales ſunt familiares omnibus morbis à pleonexia ſerosâ excitatis; cùm contrà veroſimile ſit in phlogoſi ſpirituum urinas fulgorem quendam ac veluti flammam præ ſe ferre, etſi nihil alieni deponant.

5. Quia declinatio acceſſionis cum ſudore aut rore aut cum aliquo vapore proprium utique & in ſeparabile ſignum eſt Diariarum. Aqua autem fervens neceſſariò in vaporem abit magis aut minus ſenſibilem, ſed aqueum tamen, hoc eſt, in aquam rurſum facilè mutabilem & concreſcibilem, uti erit ſudor. Spiritus autem contrà inflammatus vel inſenſibiliter reſolvitur, vel in vaporem ſiccum & fuliginoſum, ſed illud potiùs, utpote cum ſit ſimplex & aëreo prorſus ingenio: in aqueum autem vaporem idem non niſi congelaſcens atque à frigore condenſatus abire poteſt.

6. Quia febris Diaria deſinit in ἀπυρεξίαν perfectam. Aqua autem incale-

ſcens ſuâ ſponte ad ingenium redit, ſi calefaciens cauſa ſemoveatur, unde calor ab ea toti communicatus facilè & ſubitò per ejus reſolutionem remittitur evaneſcitque ex ſe penitùs, cùm non facilè ita calor igneus à ſpiritu inflammato inuſto lenteſcere queat.

7. Quia cauſæ Diariam excitantes demonſtrant ſeroſam pleonexiam potiùs eſſe ſubjectum febrium Diariarum. Etſi enim hæ omnes neceſſariò ſpiritus agitant, perturbant atque quodammodo inflammant, unà tamen vel etiam priùs ſanguinem & potiſſimum ſeroſam ejus partem fervefaciunt. Et ſanè cùm eædem cauſæ interea dum ſpiritus inflammant, ſimitu eoſdem reſolvant, atterantque aut vacuent, calor perſeverans & in habitu, in quo febris hyparxis conſiſtit ſuſcitata, verbi gratiâ, à calore momentaneo ſpirituum, habet certè ſubjectum non ſubſtantiam illam ſpirituum, quæ evanuerit, aut certè tantâ laborat penuriâ, ut ei calor diurnæ durationis tribui non debeat, ſed potiùs aliquod aliud ſubjectum, quod unà cùm ſpiritu calefactum ab eiſdem cauſis ebullierit, vel certè immediatè à ſpiritu alteratum calorem firmiter retinuerit;

nuerit; & confirmatur, quod cum ſyncope accenſeatur cauſis Diariæ, in ea minimè ſpiritus, qui poſtquam ad ſe æger redierit, de novo generantur, incendium concepiſſe dici poſſunt & febrem fovere atque ſubjecti ejus vicem gerere.

8. Experimentis conſtat, ſeroſam ſanguinis partem fervefieri & fervefactum retinere alienum calorem circiter ſpatium unius diei, ut cõſtat ex orthopnœa, quæ hydropem thoracis ſequitur. Illa enim fervorem ſeroſi ſanguinis circa primum ſomnum conſequens eumque abrumpens, non niſi duodecim poſt horas remittens, ſatis declarat conſtantiam ſeri in retinendo fervore circiter ſpatium diei naturalis. Quod comprobatur quoque aquâ ſemicupii; Nam cum ſub veſperam incaleſcit & egelidæ cominiſcetur, ſequente die poſt quatuordecim à fervore horas adhuc eam retinere alieni caloris aliquid obſervatur, cùm ab ambientis alteratione munita conteſto vaſe fuerit. à pag. 427. uſque ad pag. 432.

LXVII.

Febriculæ quæ assident, aut etiam præcedunt erysipelata, eæ pariter in humore seroso præcipuè consistunt, eóque bilis vel etiam sanguinis ichore tincto, & in vasis modò majoribus & superioribus, modò descendentibus ebulliente.

EBullitionem febricula horrorem, quandóque levem consequens, & sitis arguunt; sed serosi humoris febriculæ subjecti atque tumoris causæ materialis sunt indicia, cùm vomitus ferè aqueus & nonnihil biliosus, tum mollities mediocritásque tumoris consequentis & subsidentia sive evanescentia brevis citra suppuratum vel scirrhum. Denique biliosi aut sanguinei ichoris sero affusi index color flavus aut rubens etiamnum post tumoris evanescentiam aliquandiu in parte superstes; serum enim est brevis facilisq; resolutionis, sed est sensûs pruritûs. Atqui quoniam experientiâ teste, febricula dolorque & fluxio cum erysipelate conjuncta unum diem terminum habent (nisi fortè pleonexia serosa si tanta, ut postquam efferbuerit, novum deinceps fervorem resumat periodicè & paucos

intra dies, verbi gratiâ, quatuor, conſequentem ſcilicet perturbationem aëris quarto quoquo die reciprocantem) conjicere eſt certè febres, quarum fervor unius diei naturalis eſt, in humore aqueo hærere, qui ſcilicet fervorem à cauſis externis impreſſum, unius diei naturalis ſpatio retinere ſolet, cùm præſertim cauſa externa commovens id tempus in perturbando aëre ſervare ſoleat. pag, 433.

LXVIII.

Febres continentes imputres, ſive Ephemeræ plurium dierum idem ſubjectum cum veris Ephemeris habent, ſeroſum humorem in vaſis ebullientem, ſed magis redundantem & vehementiùs ferventem, itaque reliquam maſſam ſanguinis ſibi confuſam magis & pertinaciùs calefacientem ſimulq; totum corporis habitum.

I. QVia ſynochi imputris cauſæ eædem ſunt, quæ Diariæ, ſed efficaciores, verbi gratiâ; denſitas inſignis cutis,, quam pariat obſtructio pororum, quâ vehementer impacti ſunt humores & inferat plethora vel etiam polyſar-

cia; Et verò omnes causæ serosæ pleonexiæ sive generantes, ut victus plenior & humidior atque calida admodum viscerum intemperies, sive colligentes, ut longa consueti exercicii intermissio, aut suppressio vacuationis solemnis, à quibus causis aqueus humor suppressus, ideóque redundans efficitur subjectum febris.

2. Quia in synocho calor similiter, atque in Diara blandus & minimè mordax, sed major tamen & paulò vehementior, pulsus pariter magni, celeres, crebri ac vehementes, sed pleni tamen & molles, similiterque respiratio pulsui respondens, motus & typus caloris celer & subitus, urinæ consistentiâ & calore sanorum similes, quæ omnia solius serosi humoris fervorem indicant.

3. Quia gravitas capitis & im-potentia vigilandi inclinatioque ad cataphoram, aut somnus potiùs profundus & veternosus, sed tamen εὐδιέγερτος & paucorum dierum indicat non tam sanguinis ipsius metastasin, quàm aquei humoris in commune sensoriorum raptum sive accensum, certè effumationem plurimam vaporum frigidorum humidorum, qui non nisi ex aquoso humore excitari & attolli possunt.

4. Quia

4. Quia citra vacuationem insignem & aspectabilem, aut certè per sudorem vel somnum solvuntur hujusmodi febres. Quis verò alius à seroso humore sive sensim, sive subitò resolvi, aut certè sub aquę forma exire potest? pag. 434. 435.

LXIX.

Febres synochi putres ita in sanguine inhærent, ut serosa in eo pars ebulliens maximè ac putrescens subjecti præcipui quandoq; vicem gerat, reliqua autem substantia sanguinis partialis, sed minùs præcipui locum teneat.

1. QVia caliditas manui tangenti se offerens plùrima quidem, sed illa tamẽ mitis & vaporosa, omninóq; similis ei calori, qui in balneo contrahitur, qui calor vaporosus indicat planè subjecti febrilis plurimùm exhalare inque halitum digeri; quod à seroso nullum aliud esse potest, siquidem vaporis humidi materia ex qua præter aquam nulla alia causa.

2. Quia urinæ copiosæ tenues & aquæ instar perspicuæ, omninóque urinis sanorum similes, primæ saltem morbi invasioni

ſioni familiares & ſingulis exacerbationibus ſynochorum febrium, ſed productarum etiam ad quadrageſimum diem obſcurè licèt, per quaternarios aut ſeptenarios factis & motibus Lunę reſpondentibus evidenter inſinuant ſeroſam in ſanguine partem antè reliquam ſanguinis maſſam & præcipuè ferveſcere.

3. Quia id confirmat ſolutio hujuſmodi febrium per ſudorem facta, imò allevamētum ſive remiſſio earundem perennem ſudorem jam à principio morbi conſequens. pag. 436. 437.

LXX.

Febres, quæ in arterioſo ſanguine inflammato ſeu uſtulato (uſtulationis enim magis capax, quam putredinis veræ) focum habere videntur, atque ſplenicis ſunt familiares, eorum ſubjectū eſt potiſſimùm aquoſa ejuſdē ſanguinis pars.

1. QVia inprimis ſanguis arterioſus longè copioſiori ſero ex anatomia affuſus conſpicitur.

2. Quia urinæ præterea toto morbi decurſu urinis ſanorum ſimiles exiſtunt.

3. Quia hanc conjecturam adjuvant ſymptomata omnia, quæ utrique generi ſyno-

ſynochorum putrium, ſed potiſſimùm in arterioſo ſanguine conſiſtentium aſſidere ſolent, & inprimis varii dolores externum præſertim habitum & in eo præcipuè articulos obſidentes, quorum cauſa eſt ſeroſi humoris continuata & propè perennis efferveſcentia.pag.438.

LXXI.

Febrium continuarum plerarumque perluvies ſeroſa, eſt ſubjectum ſi non proprium & adæquatum, certè inadæquatum & partiale una cum ſanguine reliquo cujuſcunque naturæ pituitoſo, bilioſo ſive atrabilari.

1. QVia adſunt cauſæ pleonexiæ ſeroſæ evidentes & prægreſſæ ſunt manifeſtè, dum corpora denſa & otioſa atq; aliâs victui pleniori & humidiori, hoc eſt, largo potui aſſueta invadunt.

2. Quia ſymptomata febri aſſidentia fervorem ſeroſi humoris maximè atteſtãtur, quippe corpora ſoporoſis affectib⁹ at brevibus aut intempeſtivis productiſque quidem, ſed ex ſe tamen ſolubilibus, aut deliriis mitibus atque fugacibus motibuſque convulſivis non valdè gravibus & verò momentaneis ac pariter dolori-

bus,

bus, ſed citra ſuppuratum remittentibus incurſantur, quæ omnia ſeroſi humoris ob ingenium lene facilè fervorem deponentis ſunt indicia.

3. Quia familiares habent ſive dejectiones aqueas, ſive ſudores largos, quæ denique exanthemata lata pruriginoſa & alba habent. pag. 446.

LXXII.

Febrium intermittentium ſubjectum etſi partiale, præcipuum tamen eſt ſeroſus humor.

1. QVia primæ illæ venæ, in quibus focus deliteſcit, perluvie ſeroſâ longè magis, quàm venæ magnæ inter alas & inguina ſitę ſcatere & turgere ſolẽt.

2. Quia eadem ſymptomata antè recenſita his febribus aſſidere ſolent, ſopores ſcilicet graves & diuturni, deliria ſed levia, cruciatus abdominis &c.

3. Quia febres illæ ſolvuntur, aut ſaltem allevamentum, imò etiam utilitatem non mediocrem capiunt ex vomitu penitûs aqueo, nonnunquam bile eáque varia ſuffuſo, deinde diarrhæâ ſeroſâ plerarumq́ue intermittentium inęqualitatis tem-

tempori aſſidente ; denique ſudoribus largioribus, uriniſque profuſis.

4. Quod cum longitudinem paroxyſmorum intermittentium, ut & omnium omninò reliquarum febrium productionem error externus adferat ex Galeni obſervatione experientiaq; quotidiana.

Is autem partim in largiori potu, partim in negligentia corporis externi, & expoſitione ambientis injuriis ac præſertim frigori captandæ frigidæ auræ gratiâ factâ conſiſtat atque prior ex illis erroribus per materiæ additamentum ſeroſam plenitudinem maximè augeat; poſterior verò per cohibitum effluvium aqueum idem quoque præſtet, meritò colligere eſt febres non ſolùm intermittentes, ſed ferè omnes cujuſcunque generis in ſeroſo humore aut ſolo, aut certè unà cùm ſanguine cujuſcunque naturæ ebulliente, atque putreſcente hærere, ſeroſumque humorem ſi non adæquati, certè partialis ſed præcipui ſubjecti vicem gerere, & alioqui occaſionem putreſcibilitatis dare ſanguini proprio & ſpecifico quarundam febrium ſubjecto pag. 450. 451.

FINIS.

INDEX

Assertionum ex Caroli Pisonis Observationibus deprom̄ptarum atque in hoc tractatu propositarum.

1. *Plenitudo serosa plerorumq; affectuum, est fomes & causa materialis.* Pag. 17

2. *Lien non refundit in ventriculum reliquias succi melancholici, qui ex sanguinis massâ in hepate genitâ secerni atq; repugnari existimatur.* 19

3. *Lien est officina altera sanguinis, tenuis, scilicet, & calidi, qui in arteriis continetur, quem sanguinem ex portione chyli tenuiore attractâ generat, genitumq; pulsis in universum. &c.* 22

4. *Lien est præcipuus seri fons.* 31

5. *Caput est castellum, seu labrum accommodatum distributioni seri, sive aquæ, membra omnia, quæ animali cientur motu, irrorantis ac humectantis, & speciatim instrumenta gustûs, incolumitatis quidem eorum retinendæ, & caussæ sine qua non gustus, gratiâ.* 32

6. *Genarum tumores, parotis, parasynanche, & aliarum in ore & circa maxillas glandularum tumores plerunq; sunt aquosi.* 34

7. *Odontalgiæ creberrimè ab eluvie serosi humoris è cerebro decumbente succrescunt.* 35

8. *Hypocrymatis causa materialis, est sæpè aqua, sive serum purum putum, quod interdum lentius jam à mora factum est, vel cui immixtum est nonnihil muccosi illius excrementicii humoris vicidique, qui à particulari nutritione cerebri superesse solet.* 36

9. *Hemicraniæ sæpenumerò accidunt ob serum vel in capite antè stagnans ac quiescens, sed per ambientis commotionem, sive ab obscuro quodam lunæ*

&

54. Ar-

SOLI DEO GLORIA.

